

Arbetsrapport nr. 34

Nya svenskar och svenska medier

Ulrika Andersson

Arbetsrapport nr. 34

Nya svenskar och svenska medier

Ulrika Andersson

ISSN 1101-4679

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för Journalistik och Masskommunikation
Box 710, 405 30 GÖTEBORG
Telefon: 031-773 49 76 • Fax: 031-773 45 54
E-post: majken.johansson@jmg.gu.se
2005

Innehållsförteckning

Förord	2
1. Inledning	3
Invandrare eller inte – en definitionsfråga	
Studiens uppläggnig	
2. Från arbetskraftsinvandring till flykting- och anhöriginvandring	9
Invandrarnas demografiska sammansättning	
3. Medietillgång bland invandrare och svenskar	12
Bland tv-apparater och mobiltelefoner	
Hushållens dagstidningsprenumeration	
4. Invandrares och svenskars medievanor	20
Läsning av morgonpress	
Gratistidningar som komplement	
Kvällspressläsning	
Utländsk dagspress	
Tidskriftsläsning	
Radio, tv och Internet	
5. Samhällsförtroende och politiskt intresse	37
6. Sammanfattning	41
Referenser	42

Förord

Dagspresskollegiet vid JMG, Göteborgs universitet, belyser i återkommande frågeundersökningar tidningsläsningen bland befolkningen i Sverige. Stort fokus läggs vid analyser av läsning i olika åldersgrupper, beroende på utbildning och social klass etc. Vid ett par enstaka tillfällen har invandrades läsning analyserats.

Kollegiet fick hösten 2005 ett särskilt uppdrag från Tidningsutgivarna att närmare analysera invandrades tidningsläsning. Genom datamaterial som samlats in sedan mitten på 1990-talet har funnits möjlighet att titta närmare på olika invandrargrupperns användning av olika nyhetsmedier med dagstidningar och också nättidningar i centrum.

Invandrare är ett mångfacetterat uttryck som kan innebära olika definitioner. Rapporten inleds med en problematisering kring invandrarbegreppet. Läsning av svensk dagspress kräver naturligtvis vissa baskunskaper i det svenska språket. Sådana kunskaper i förhållande till invandring redogörs också för inledningsvis.

De resultat som sedan följer är i hög grad av beskrivande karaktär på ett mer generellt plan. Det årliga datamaterialet medger viss bearbetning i olika invandrargrupper, även om det hela tiden måste hållas i minne att andelen svarande med annan bakgrund än svensk är förhållandevis få. Genom att Dagspresskollegiet arbetar med långa tidsserier är det dock möjligt att utnyttja material från flera års undersökningar för att kunna redovisa även mindre svarsgrupper med rimlig säkerhet. Föreliggande rapport bygger på tio års mätningar och kan därför ge en unik bild av olika invandrargrupperns medievanor.

För innehållet i rapporten svarar författaren.

Göteborg i december 2005

Annika Bergström
Projektansvarig i Dagspresskollegiet

1. Inledning

Den svenska befolkningen består ungefär till en femtedel av personer som i mer eller mindre utsträckning kan sägas ha invandrarbakgrund. Mot den uppgiften är det inte särskilt svårt att motivera varför det är viktigt med en studie av de nya svenskarnas tillgång till och användning av svenska medier. Många av de som har invandrat till Sverige kommer från länder där exempelvis traditionen att läsa dagstidningar ser helt annorlunda ut jämfört med svenska förhållanden. I Sverige förväntas medborgarna att regelbundet ta del av dagspressens innehåll. Det är något som ligger i den svenska traditionen. Internationellt sett är det dock få länder som har en lika stark tidningstradition som Sverige, varför det för många människor inte alls är lika självklart att läsa dagstidningar.¹

På motsvarande sätt kan det också finnas helt andra traditioner när det gäller tillgången till och användningen av etermedier eller Internet. Beroende på hur situationen i hemlandet har sett ut kan även förtroendet för medierna variera. För vissa individer är misstron gentemot medierna och deras sätt att fungera stor på grund av tidigare erfarenheter, medan andra känner en stark tilltro till mediernas sätt att utföra sitt uppdrag.²

En förutsättning för att kunna ta del av mediernas innehåll är att man behärskar det språk som nyheter och annan information förmedlas på. För de individer som har flyttat till Sverige från något av de skandinaviska länderna är språkbarriären inte lika hög som för de som kommer från övriga delar av Europa eller världen. Språket sätter därmed, åtminstone till en början, gränser för vad som är möjligt att ta till sig av de svenska mediernas innehåll. Kanske blir det då mer naturligt att söka sig till de kanaler eller tidningar som förmedlar nyheter om omvärlden på det egna hemspråket.

Invandrare eller inte – en definitionsfråga

Det förekommer mycket varierande uppgifter om hur många invandrare det egentligen finns i Sverige, vilket i huvudsak beror på hur man väljer att definiera begreppet *invandrare*. Nedan följer en kortare summering av de avgränsningar som Statistiska Centralbyrån använder sig av för att kategorisera olika grupper av invandrare.

Ett sätt att definiera vilka personer som är svenskar eller ickesvenskar är att se till medborgarskapet. Antalet utländska medborgare, det vill säga människor som bor i Sverige men som inte har ett svenskt medborgarskap, uppgick vid slutet av år 2003 till 476 000 personer. Detta skulle sålunda kunna vara en typ av invandrargrupp. Samtidigt är det inte riktigt så enkelt att man bara kan se till en persons medborgarskap. Omkring en sjundedel av de utländska medborgarna är nämligen födda i Sverige, men har av ett eller annat skäl valt att inte byta medborgarskap.

Om man istället för medborgarskap väljer att se till antalet personer som är utrikes födda, uppgår siffran till 1 087 000. Denna grupp kommer fortsättningsvis att benämnas som första generationens invandrare. Personer som i sin tur är födda i Sverige, men med en eller båda föräldrarna födda utomlands beräknas uppgå till cirka 880 000. Det är dessa som framöver kommer att karakteriseras som andra generationens invandrare. Av dessa har 560 000 en förälder som är född i Sverige och en förälder som är född i utlandet.

¹ Weibull (2005).
² Mäkinen (2004).

Tabell 1a. Sveriges befolkning 31 dec 2003 fördelad efter medborgarskap, eget och föräldrarnas födelse-land (tusental)

	Kön	Svenska medborgare	Utländska medborgare	Samtliga	Procent svenska medborgare
Födda i Sverige					
<i>- med båda föräldrarna födda i Sverige</i>					
	Män	3 477	3	3 480	99,9
	Kvinnor	3 535	3	3 538	99,9
	Båda könen	7 012	6	7 018	99,9
<i>- med en förälder född i Sverige</i>					
	Män	279	10	289	96,5
	Kvinnor	266	9	276	96,7
	Båda könen	545	19	565	95,6
<i>- med båda föräldrarna födda utomlands</i>					
	Män	139	22	162	86,1
	Kvinnor	129	24	153	84,4
	Båda könen	269	46	315	85,3
Födda utomlands					
	Män	315	201	516	61,1
	Kvinnor	358	204	562	63,7
	Båda könen	673	405	1 078	62,4
Samtliga		8 500	476	8 976	94,7

Källa: Statistiska Centralbyrån

Omkring 16 procent av Sveriges befolkning består därmed av personer med utländsk bakgrund, det vill säga att de antingen själva är födda utomlands eller att de är födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands. Därtill kommer de personer som är födda i Sverige, men med en förälder född utomlands och en förälder född i Sverige. Dessa utgör cirka 6 procent av befolkningen.³ Totalt innebär det att en femtedel av den svenska befolkningen i mer eller mindre utsträckning har utländsk bakgrund.

Studiens uppläggning

Syftet för undersökningen är att studera hur invandrades medievänor och medietillgång ser ut i relation till de delar i befolkningen som är födda i Sverige av svenska föräldrar. För att söka nå ett svar på frågan har material från de årliga undersökningar som genomförts vid SOM-institutet, Göteborgs universitet, i samverkan med bland annat forskningsprogrammet Dagspresskollegiet, använts.⁴

Mellan åren 1996 och 2004 har det i dessa undersökningar ställts en fråga om i vilket land svars-personen respektive hans eller hennes föräldrar i huvudsak har vuxit upp någonstans. De möjliga svarsalternativen har, förutom olika regioner inom landet, varit ”annat land i Norden”, ”annat land i Europa” samt ”annat land utanför Europa”. Genom denna urvalsvariabel finns det alltså möjlighet att särskilja de grupper som är uppvuxna i Sverige med svenskfödda föräldrar, från de som vuxit upp utanför Sveriges gränser med icke svenskfödda föräldrar respektive de som är uppvuxna i Sverige men med en eller två föräldrar från ett annat land. Den första kategorin kommer fortsättningsvis

³ Nilsson (2005).

⁴ För en närmare beskrivning av SOM-undersökningen, se Åsa Nilssons metodkapitel ”Den nationella SOM-undersökningen” (2005) alternativt www.som.gu.se.

att kallas för *svenskar*, medan de två andra kategorierna definieras som *första generationens invandrare* respektive *andra generationens invandrare*. Denna uppdelning görs enbart för att kunna jämföra olika gruppers medietillgång och medieanvändning, inte för att på något sätt värdera någon av grupperna.

För att nå ytterligare en dimension i studien kommer resultaten för första generationens invandrare att redovisas utefter om personen är uppvuxen i Europa (utanför Norden) eller i övriga världen. På motsvarande sätt kommer gruppen av andra generationens invandrare att delas upp i de som har två föräldrar från ett utomnordiskt land alternativt en svensk och en utrikes född förälder. Detta innebär att de grupper som invandrat från ett annat nordiskt land, alternativt vars föräldrar har invandrat från ett nordiskt land, har uteslutits ut studien. Orsaken är att det rimligen kan antas att de nordiska invandrarna har en medieanvändning som i relativt stor utsträckning liknar den svenska traditionen, något som tidigare forskning har kunnat visa på.⁵

De frågeundersökningar som ligger till grund för rapporten har haft en årlig svarsfrekvens som varit relativt hög, närmare sjuttio procent. Bortfallet bland första generationens invandrare är dock på grund av språksvårigheter betydligt större än bland de svenskfödda grupperna. Undersökningen bygger en postenkät med frågor på svenska, vilket till stor del utesluter de invandrare som inte behärskar svenska språket och som inte heller har möjlighet att få hjälp med översättningen. Det bidrar till att det finns en viss överrepresentation av de invandrare som kan svenska, vilket i sin tur innebär att det i de resultat som presenteras framöver finns en överskattning av användningen av svenska medier. Alla slutsatser bör därmed tolkas med viss försiktighet.

För att få en så stor bas som möjligt att utgå från, har de undersökningar som gjorts 1996-2004 slagits samman. Orsaken är att det under de enskilda åren har varit få med invandrarbakgrund som besvarat undersökningen. Detta gäller särskilt andra generationens invandrare med två utländska föräldrar (tabell 1b). De resultat som redovisas i rapporten bygger därför på ackumulerade värden för perioden 1996-2004. Det innebär bland annat att det inte har varit möjligt att göra jämförelser över tid inom respektive mellan de olika grupperna. Därmed går det inte att dra några slutsatser om hur utvecklingstendensen har sett ut för svenskar respektive invandrare.

Tabell 1b. Svarspersoner fördelat efter uppväxt 1996-2004 (antal och procent)

	Antal	Procent av svarspersonerna	Procent i befolkningen
Svenskar	23 035	84	76
Första generationens invandrare:			
- Norden	735	3	} 12
- Europa (utom Norden)	787	3	
- Övriga världen	557	2	
Andra generationens invandrare:			
- föräldrar från Norden	379	1	} 4
- föräldrar från Europa (utom Norden)	269	1	
- föräldrar från övriga världen	151	1	
- en utländsk och en svensk förälder	934	3	
Totalt	26 836	100	100

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2004 samt Statistiska Centralbyrån.

⁵ Weibull (2005).

Det föreligger vissa demografiska skillnader mellan de svenskar och invandrare som besvarat SOM-undersökningen under de aktuella åren. Exempelvis är personer i den yngre medelåldern väsentligen överrepresenterade bland första generationens invandrare från ett utomeuropeiskt land relativt svenskar, liksom personer under trettio är överrepresenterade bland andra generationens invandrare (tabell 2). En betydligt högre andel av första generationens invandrare bor i ett hushåll med låg inkomst, vilket särskilt gäller för individer som kommer från ett land utanför Europa. Såväl första som andra generationens invandrare är i högre utsträckning än svenskar bosatta i någon av landets städer eller större tätorter. Dessa förhållande är högst väsentliga att ta hänsyn till i tolkningen av invandras respektive svenskars medievanor.

Tabell 2. Svenskar och invandras demografiska sammansättning i SOM-undersökningen, 1986-2004 (procent)

	Svenskar		Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
	Sverige	Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder		
<i>Kön:</i>							
Kvinna	51	52	47	51	52	51	
Man	49	48	53	49	48	49	
<i>Ålder:</i>							
15-29 år	20	15	18	51	38	21	
30-49 år	32	40	60	31	44	33	
50-64 år	28	28	17	15	13	27	
65-85 år	20	17	5	3	5	19	
<i>Civilstånd:</i>							
Ensamstående	30	25	31	49	39	30	
Gift/sambo	70	75	69	51	61	70	
<i>Utbildningsnivå:</i>							
Låg utbildning	48	29	27	26	29	46	
Medelhögutbildning	25	33	26	42	34	25	
Hög utbildning	27	28	48	32	37	29	
<i>Hushållets årsinkomst:</i>							
<200 000	23	38	49	29	22	24	
201 000- 600 000	66	56	46	61	66	65	
> 601 000	11	6	5	10	12	11	
<i>Familjeklass:</i>							
Arbetarfamilj	44	52	52	48	43	45	
Jordbrukarfamilj	4	1	2	1	1	3	
Tjänstemannafamilj	29	22	17	18	28	28	
Högre tjänstemanna- /akademikerfamilj	14	17	19	18	20	15	
Egen företagare	9	8	11	15	9	9	
<i>Boendeplats:</i>							
Stad/större tätort	57	71	81	78	66	59	
Mindre tätort/landsbygd	43	29	19	22	34	41	
Antal svars personer	23028	787	557	420	923	26828	

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2004.

I det följande avsnittet kommer invandrarnas situation i det svenska samhället att kortfattat beskrivas, där aspekter som invandringsorsak, åldersfördelning och sysselsättning tas upp. Därefter följer en jämförelse mellan medietillgången i de svenska hushållen respektive i invandrarhushåll, där betoningen i huvudsak ligger på olika slag av teknisk medieutrustning. Efter det följer ett kapitel om medieanvändningen bland invandrare och svenskar, där dagstidningsläsning, radiolyssnande, tv-tittande och Internetanvändning granskas.

2. Från arbetskraftsinvandring till flykting- och anhöriginvandring

Den egentliga invandringen till Sverige tog sin början efter andra världskriget.⁶ Innan dess hade invandringen i huvudsak utgjorts av svenskar som återvände från Nordamerika. Efter krigsslutet expanderade den svenska industrin snabbt och det uppstod en brist på arbetskraft. Till en början stod framför allt de nordiska länderna för arbetskraftsinvandringen, men snart rekryterades också arbetskraft från andra länder i Europa. Invandringens karaktär kom dock successivt att ändras under sextio- och sjuttitalen. Det huvudsakliga skälet var att efterfrågan på arbetskraft minskade inom tillverkningsindustrin, vilket medförde att det blev allt svårare för personer födda utomlands att få fotfäste på den svenska arbetsmarknaden. Utbildning och förmåga att kommunicera kom allt mer att värdesättas inom arbetslivet, vilket uteslöt många av de som inte hade svenska som modersmål.

I takt med att arbetskraftsinvandringen minskade, kom flyktinginvandringen och den därtill hörande invandringen av nära anhöriga att bli en allt växande del av migrationsflödet till Sverige. Sedan mitten av åttiotalet har denna form av invandring varit den klart dominerade. Migrationen har dock gått i vågor. Oftast har flödet berott på hur situationen i omvärlden har sett ut, men också på hur den svenska migrationspolitiken och dess regelverk har varit utformad. Under åttiotalet dominerades invandringen av individer från oroshärdar som Irak, Chile, Libanon, Turkiet och Polen, medan början av nittiotalet dominerades av personer från Asien och Balkan, även om också invandringen från Afrika ökade.

Under den senaste tioårsperioden har färre invandrare fått uppehållstillstånd i form av skyddsbehov, medan något fler har fått tillstånd på grund av humanitära grunder. Antalet personer som har fått tillstånd på grund av familjanknytning till en eller flera personer bosatta i Sverige har i sin tur fördubblats. Nästan varannan invandrare hade vid åren runt millennieskiftet familjescäl som grund för bosättning i Sverige.⁷

Invandrarnas demografiska sammansättning

Oavsett om det är de svenska delarna befolkningen eller gruppen av invandrare som beaktas, är det tydligt att det framför allt är unga människor som är benägna att flytta på sig. Det gäller oberoende av om det handlar om att flytta från föräldrahemmet till en egen bostad i samma kommun, eller att flytta från det land man vuxit upp i till ett annat land i världen. Som regel är kvinnor något mer benägna att flytta än män, och de gör det också i yngre åldrar jämfört med männen.

Bland personer som invandrat till Sverige har åldersintervallet 20-30 år varit det vanligaste vid tidpunkten för invandringen. Sedan början av nittiotalet har det dock skett en viss förskjutning där invandringen av personer i trettioårsåldern har ökat. Nittiotalets flykting- och anhöriginvandring utmärktes bland annat av att invandringen av barnfamiljer ökade, vilket innebar att det vid början av 2000-talet fanns en större andel yngre barn bland de invandrande grupperna än vad som varit fallet tidigare.

Sedan arbetskraftsinvandringen började minska under sextio- och sjuttitalen, har bosättningsmönstret för de utrikes födda förändrats. Tidigare bodde större delen av invandrarna i bruks- och industriorter, det vill säga på de platser där det fanns tillgång till arbeten. Flykting- och anhörigin-

⁶ Avsnittet bygger om inte annat anger på Nilsson (2005a).

⁷ Nilsson (2002).

vandrarna har de senaste decennierna istället i högre utsträckning bosatt sig i storstäderna eller i dess närhet. I vissa kommuner utgör de utrikes födda upp till en tredjedel av samtliga kommuninvånare (tabell 2), i andra är det så få som 2 procent av invånarna som är födda i ett annat land än Sverige. Andelen utrikes födda är överlag liten i kommunerna i norra Sverige, med undantag för kommunerna längs finska gränsen och i Umeå.

Tabell 3. Kommuner med högst andel utrikes födda 2003 (procent)

Kommun	Procent
Haparanda	39
Botkyrka	33
Södertälje	25
Malmö	25
Huddinge	21
Övertorneå	21
Upplands Väsby	20
Solna	20
Landskrona	20
Eda	20
Göteborg	20
Sigtuna	20

Källa: Statistiska Centralbyrån

Tre av kommunerna i tabellen ovan karakteriseras av en hög grad av nordiska invandrare. Det är framför allt Haparanda och Övertorneå vid finska gränsen som dragit till sig finländare, medan Värmländska Eda har dragit till sig norrmän. På motsatt sätt karakteriseras kommuner som Botkyrka, Malmö och Göteborg av en hög andel utomnordiska flykting- och anhöriginvandrare.

I samband invandring talas det ofta om de nya svenskarnas grad av integration i det svenska samhället. Ett sätt att se på invandrares integration är deras ställning på den svenska arbetsmarknaden. Tack vare bristen på arbetskraft vid mitten av det föregående århundradet var sysselsättningen bland invandrare ungefär densamma som för inrikes födda, åtminstone sett till männens situation. För kvinnor födda utomlands var sysselsättningen högre än bland kvinnor födda i Sverige, men samtidigt lägre jämfört med de utrikes födda männen. I takt med att sysselsättningen inom industrin minskade sjönk andelen förvärvsarbete bland invandrade män något i relation till inrikes födda män. Samtidigt tog allt fler svenskfödda kvinnor steget in på arbetsmarknaden och mellan åren 1960-1990 fördubblades sysselsättningsnivån för denna grupp för att i slutet av perioden tangera männens nivå. Även bland de utrikes födda kvinnorna ökade andelen förvärvsarbete, dock i lägre takt än för de inrikes födda kvinnorna.⁸

I början av nittiotalet drabbades Sverige av en ekonomisk kris, där det sena åttiotalets höga sysselsättning på några år kom att förbytas i långtidsarbetslöshet och försämrad ekonomi för många medborgare. Mer än en halv miljon människor förlorade sitt arbete inom en fyraårsperiod och vid mitten av årtiondet låg sysselsättningen på samma nivå som tjugo år tidigare.⁹ De grupper som

⁸ Nilsson (2004; 2005a).
⁹ Andersson (2003b).

framför allt drabbades av lågkonjunkturen var personer som stod i begrepp med att etablera sig på den svenska arbetsmarkanden, däribland ungdomar och personer som kommit till Sverige under den senare delen av åttiotalet och under nittiotalet.¹⁰ Medan sysselsättningen för de inrikes födda föll med över tio procent, föll andelen sysselsatta bland de utrikes födda med mer än tre gånger så mycket. Förvisso skedde en viss upphämtning under den senare delen av nittiotalet, men fortfarande i början av 2000-talet var sysselsättningen bland invandrare ungefär tjugo procent lägre jämfört med femton år tidigare.¹¹

Inträdet på arbetsmarknaden har i spåren av nittiotalets lågkonjunktur förskjutits såväl för inrikes som för utrikes födda individer. År 1990 hade sjuttio procent av de svenska ungdomarna förvärvsarbete vid tjugo års ålder. Tio år senare uppnåddes motsvarande nivå först vid 27 års ålder. Bland de utrikes födda har skillnaderna blivit än större. Unga vuxna födda i Sverige har de senaste åren tagit plats på arbetsmarknaden tidigare än de som varit födda utomlands. Bland de svenskfödda har de som haft minst en förälder född i Sverige etablerat sig tidigast. I de fall då båda föräldrarna varit födda utomlands har etableringen skett senare. Allra senast har den dock skett för de unga vuxna där såväl de själva som båda deras föräldrar har varit födda i ett annat land än Sverige. Detta gäller även för de personer som varit bosatta i Sverige under en period av minst fem år. Etableringen i den sistnämnda gruppen har dock varierat stort beroende på vilket land individerna kommit ifrån. Svårast att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden har personer som ursprungligen kommit ifrån Asien eller Mellanöstern haft.¹²

När det gäller utbildning har personer med utländsk bakgrund varit underrepresenterade på de svenska universiteten och högskolorna. Under nittiotalet hade ungefär var tionde nybörjarstudent utländsk bakgrund, att jämföra med 14 procent i början av 2000-talet. Andelen första och andra generationens invandrare har därmed ökat något under de senaste åren, men jämfört med befolkningen som helhet är personer med utländsk bakgrund något underrepresenterade bland nybörjarna. Bland befolkningen i åldern 18-25 år var 5,7 procent nybörjare i högskolan läsåret 2003/04. Andelen var dock något högre för individer med svensk bakgrund jämfört med individer med utländsk bakgrund. Bland 18-25 åringar med svensk bakgrund var andelen högskolenybörjare 5,9 procent, medan den för motsvarande åldersgrupp bland nybörjare med utländsk bakgrund var 4,8 procent. I den senare gruppen var representationen högre för personer födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar (andra generationens invandrare) jämfört med utrikes födda individer (första generationens invandrare). Skillnader i representation mellan olika invandrargrupper är dock stor. Många ungdomar med iransk och bosnisk bakgrund har exempelvis valt att studera vidare på högskolan, medan få med afrikansk och irakisk bakgrund gör det.¹³

Mot denna bakgrund kommer så invandrares respektive svenskars medieinnehav och medieanvändning att granskas närmare i de följande kapitlen.

¹⁰ Hedin (2001).

¹¹ Nilsson (2005); Andersson (2003b); Hedin (2001); Vogel och Hjerm (2002).

¹² Hedin (2001).

¹³ SOS (2004).

3. Medietillgång bland invandrare och svenskar

Hur människor i allmänhet väljer att utrusta sina hem är oftast beroende av den personliga smaken och funktionen som en viss typ av mediemöblemang fyller för individen. Den som har ett stort intresse för musik och ljud har kanske valt att investera i många ljudtekniska apparater, medan den som är intresserad av film kan ha valt att satsa på en storbilds-tv eller filmprojektor. Vilken medieutrustning en person väljer är inte enbart en estetisk fråga, även om cd- och dvd-spelare, tv-apparater och mobiltelefoner också innefattar en estetisk aspekt. Valet av utrustning är en del av de många signaler som den enskilde konstant sänder ut till omgivningen. Att ha en viss typ av märke på kläderna eller att ha vissa vanor är viktiga signaler som talar om vilken identitet en person har.¹⁴

Men tillgången till medier kan också vara beroende av den enskildes ekonomiska situation. Förutsättningarna för att kunna införskaffa olika former av mediemöblemang är att det finns någon form av ekonomiskt kapital i hushållet. För de mer resurssvaga grupperna i samhället kan detta vara en faktor som begränsar medieinnehavet i hemmet. Det är inte orimligt att tänka sig att delar av de som invandrat till Sverige de senaste årtiondena har mindre ekonomiska marginaler än befolkningen som helhet, med tanke på de begränsade möjligheter som funnits att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden.¹⁵

Samtidigt som graden av resurser kan sätta ramarna för ett hushålls medietillgång, kan också kulturella vanor påverka i vilken utsträckning en individ väljer att hålla sig med en viss typ av media. En jämförelse med de europeiska länderna utanför Norden, ger vid hand att andelen regelbundna morgontidningsläsare i många fall är betydligt lägre för vissa länder jämfört med Sverige.¹⁶ Traditionen att använda vissa medier ser därmed olika ut beroende på varifrån en person kommer. Att flytta till ett nytt land innebär oftast inte att man omedelbart anammar de traditioner och vanor som bjuds där. Vanor är istället mer djupt rotade och inte sällan kan en person välja att behålla de traditioner och normer som han eller hon hade i sitt hemland.

En viktig aspekt att belysa i sammanhanget är därför hur de invandrare som är bosatta i Sverige har valt att ta till sig de svenska medierna. I det följande kommer medietillgången i invandrarhushåll respektive i svenska hushåll att jämföras, liksom skillnaderna mellan första och andra generationens invandrare. Att ha tillgång till medier är en förutsättning för att också kunna använda dem, även om det givetvis inte per automatik går att sätta likhetstecken mellan medieinnehav och medieanvändning.

Bland tv-apparater och mobiltelefoner

De flesta hushåll i Sverige har numera en omfattande medieutrustning inom hemmets väggar. I stort sett alla har tv och telefon, likaså text-tv, video och cd-spelare. Flertalet hushåll har också tillgång till en eller flera mobiltelefoner (tabell 4). När det gäller tv-innehav är andelen något lägre för personer födda utanför Europa. Några stora skillnader i förhållande till de övriga grupperna handlar det

¹⁴ Kratz (1995).

¹⁵ Se föregående kapitel.

¹⁶ World Press Trends 2004.

dock inte om. Ett liknande mönster syns även när det gäller text-tv, vilket hänger samman med tv-innehavet.

Tabell 4. Hushållens medieinnehav, ackumulerade värden för åren 1996-2004 (procent)¹⁷

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
TV	97	93	88	95	95	96
Text-TV	84	82	78	85	82	84
Video	81	79	79	89	88	81
DVD-spelare	25	25	28	39	33	25
Kabel-TV	41	47	55	62	47	73
Digital-TV	14	16	15	26	13	14
Parabolantenn	21	38	27	31	22	21
CD-spelare	79	76	77	90	91	79
Telefon	97	94	91	95	96	96
Mobiltelefon	75	67	70	83	82	75
Fax	17	20	20	30	26	18
Persondator	61	55	64	76	73	62
Skrivare	64	57	65	72	72	64
Internetanslutning	52	42	51	58	52	52
Modem	47	59	55	53	43	47
Bredband	13	22	37	36	18	14

Kommentar: Antalet svarspersoner för gruppen svenskar varierar mellan 2909 och 23035. För övriga grupper varierar antalet mellan 61 och 923. Variationen beror på att inte alla frågor har ställts samtliga år.

Vilka tv-kanaler som är tillgängliga i ett hushåll är många gånger beroende av var en person bor samt vilket intresse han eller hon har för att ta del av det utbud som ligger utanför det markbundna nätet. Personer som bor i flerfamiljshus i en stad har som regel ofta tillgång till satellit- eller kabelsända tv-kanaler, eftersom dessa ofta ingår i någon form av basutbud som fastighetsägaren erbjuder de boende. För de grupper som istället bor i villa eller utanför städerna, handlar tillgången till fler kanaler än de marksända oftast om ett aktivt val, där individerna själva har valt att investera i den typ av teknik som krävs för att få tillgång till ett större kanalutbud.

När det gäller tillgången till kabel-tv, digital-tv samt parabolantenn skiljer sig situationen något mellan de undersökta grupperna. Tillgången till kabel-tv är större bland såväl första som andra generationens invandrare, relativt de svenska hushållen. Bland första generationens invandrare är andelen störst bland de individer som kommer från ett utomeuropeiskt land, bland andra generationens invandrare är tillgången störst bland personer med två utländska föräldrar.

Precis som för kabel-tv är andelen innehavare av parabolantenn störst bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar. Lägst andel återfinns bland svenskar samt andra generationens invandrare med en svensk respektive en utländsk förälder. Att andelen parabolinnehavare är större i ickesvenska hushåll kan snarast tyda på att det finns ett behov av att kunna följa nyheter från

¹⁷ Samtliga resultat i rapporten bygger på ackumulerade värden för åren 1996-2004.

hemlandet, eller åtminstone den delen av världen, vilket bidrar till att fler i dessa grupper skaffar egen parabolantenn för att få tillgång till de kanaler där den typen av information ges.

En nyare teknik som digital-tv är däremot mer jämnt spridd bland svenskar respektive första generationens invandrare, där omkring vart sjätte hushåll har tillgång till den typen av tv-distribution. Situationen är likartad också för andra generationens invandrare med en svensk och en utländsk förälder. Den grupp som skiljer ut sig är andra generationens invandrare med två utländska föräldrar. I denna grupp uppger var fjärde person att han eller hon har tillgång till digital-tv i hemmet. Troligen beror skillnaden på att andra generationens invandrare är något yngre än övriga grupper, men också på att de ekonomiska villkoren sannolikt är bättre för denna grupp jämfört med första generationens invandrare.

Då det gäller övriga medietekniska apparater är andelen som äger cd-spelare alternativt mobiltelefoner högre för personer som tillhör andra generationens invandrare. Motsvarande situation gäller också för innehav av personatorer och skrivare.

En intressant aspekt att ta upp i sammanhanget är om medieinnehavet skiljer sig åt mellan de grupper som är bosatta i någon av landets städer respektive de som bor i en mer landsortsliknande bebyggelse. En närmare titt på de tekniska apparater som på ett eller annat sätt kan kopplas samman med tv-tittande visar att skillnaderna mellan grupperna framför allt ligger i tillgången till kabel-tv respektive parabolantenn (tabell 5). Kabel-tv är betydligt mer vanligt i de hushåll där personen bor i en stad eller större tätort. På motsvarande sätt är tillgången till parabolantenn mer vanligt i landsortshushåll. Dessa förhållanden gäller oavsett om hushållet består av svenskar eller första respektive andra generationens invandrare, även om skillnaderna är särskilt framträdande då det gäller andra generationens invandrare. Förklaringen till att andelen stadsboende med tillgång till kabel-tv är större än andelen med tillgång till parabolantenn, beror sannolikt på att många av personerna bor i flerfamiljshus där det finns tillgång till kabel-tv.

Tabell 5. Hushållens tv-relaterade medieinnehav efter boendeplats (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Stad/större tätort</i>						
TV	97	93	88	95	96	97
Text-TV	84	83	80	85	81	84
Video	81	79	80	88	87	81
DVD-spelare	27	26	30	40	34	27
Kabel-TV	57	54	56	68	58	57
Digital-TV	12	15	15	15	11	12
Parabolantenn	14	35	27	28	14	16
<i>Landsbygd/mindre tätort:</i>						
TV	97	94	89	93	95	96
Text-TV	84	79	73	87	84	84
Video	82	79	77	90	90	82
DVD-spelare	22	21	18	34	31	23
Kabel-TV	21	34	51	40	28	23
Digital-TV	17	17	17	22	17	17
Parabolantenn	30	43	31	45	35	31

Kommentar: Antalet svarspersoner varierar mellan 78 och 12989.

Då det gäller hushållens övriga medieinnehav framträder inga större skillnader mellan de grupper som bor i städer eller större tätorter respektive de som bor i mindre tätorter eller landsbygd (tabell 6). Ett undantag finns dock i innehavet av persondator respektive tillgång till Internetuppkoppling, vilket är större bland de grupper som bor i städer.

Tabell 6. Hushållens övriga medieinnehav efter boendeplats (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Stad/större tätort:</i>						
CD-spelare	81	79	75	91	91	81
Telefon	97	95	90	95	96	96
Mobiltelefon	76	70	72	83	80	76
Fax	17	20	20	30	25	18
Persondator	64	58	65	78	73	65
Skrivare	64	55	65	73	71	64
Internetanslutning	55	46	53	55	52	54
Modem	49	*	*	46	*	48
Bredband	19	30	39	41	22	21
<i>Landsbygd/mindre tätort:</i>						
CD-spelare	76	69	80	85	91	77
Telefon	97	93	93	97	96	96
Mobiltelefon	75	59	64	84	85	75
Fax ¹	17	20	23	28	27	17
Persondator	58	49	57	66	73	58
Skrivare	64	65	69	71	74	65
Internetanslutning	49	34	44	68	54	49
Modem	46	*	*	68	*	46
Bredband	4	*	*	*	*	4

Kommentar: Antalet svarspersoner varierar mellan 49 och 12989. * N-värdet är för lågt för att det ska gå att dra rimliga slutsatser av resultaten. Variationen i antalet svarspersoner beror på att inte alla frågor har ställts samtliga år. Exempelvis tillkom digital-tv först 1998 och DVD 1999.

Hushållens dagstidningsprenumeration

Så långt har undersökningen uppehållit sig vid det teknikbaserade medieinnehavet. Det finns dock ytterligare en relevant aspekt att belysa i sammanhanget, nämligen tillgången till en morgontidningsprenumeration.

Det visar sig vid en jämförelse att det framför allt är denna typ av medieinnehav som skiljer sig åt mellan de olika grupperna. Högst andel prenumeranter återfinns i gruppen med svensk bakgrund, där tre av fyra personer uppger att de har en prenumerations i hushållet (tabell 7). Därefter är dock kurvan starkt sluttande för de grupper som tillhör första generationens invandrare. Bland personer

födda utanför Europa uppger endast trettio procent att det finns en morgontidningsprenumeration i hushållet.

Bland andra generationens invandrare är andelen morgontidningsprenumeranter också låg, särskilt för personer med två utländska föräldrar. Att ha en svensk respektive en utländsk förälder tycks ha en väsentlig inverkan på prenumerationsbenägenheten, då det bland dessa individer finns en högre andel prenumeranter jämfört med övriga invandrargrupper.

I det här sammanhanget spelar sannolikt traditionen från hemlandet in som en viktig förklaring till varför situationen ser ut som den gör i de olika grupperna. Sverige har, som nämnts redan inledningsvis, en stark tidningstradition som saknar motsvarighet i de flesta länder, varför prenumerationsbenägenheten också är större bland de svenska respondenterna.

Tabell 7. Andel som prenumererar på en morgontidning (procent)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Prenumeranter	75	47	30	48	64	72
Antal svars- personer	23035	787	557	420	923	26836

Samtidigt är förekomsten av en morgontidningsprenumeration i hushållet inte bara en fråga om tradition. Det handlar i lika stor utsträckning om tillgången till resurser samt graden av integration bland de enskilda individerna. Att prenumerera på en morgontidning kostar pengar, vilket förutsätter att det finns ekonomisk möjlighet för hushållet att kunna avsätta en viss summa per år för att få morgontidningen distribuerad hem i brevlådan. Många av de som invandrat till Sverige har under det senaste decenniet haft svårt för att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Avsaknaden av arbete innebär för de allra flesta att tillgången till ekonomiska resurser är begränsad, vilket sannolikt inte gynnar benägenheten att skaffa sig en morgontidningsprenumeration.

På motsvarande sätt spelar graden av integration i det svenska samhället roll för huruvida en person väljer att ha en prenumerations eller inte. Att flytta till ett nytt land innebär bland annat att konfronteras med ett nytt språk och en ny samhällskultur, där de underliggande normerna kanske inte alls stämmer överens med de vanor och traditioner man haft i hemlandet. Forskning har tidigare kunnat visa att en persons upplevda delaktighet och integration i samhället påverkar benägenheten att ta del av morgontidningar.¹⁸ För de grupper som har en lägre grad av integration och delaktighet i det svenska samhället, kan motivationen att prenumerera på en morgontidning vara begränsad eftersom man inte upplever att tidningen tar upp sådant som är relevant för en själv.

Att ha eller inte ha en morgontidningsprenumeration i hushållet handlar också om prioriteringar. Det kan mycket väl finnas ekonomiskt utrymme för att hålla sig med en morgontidning, men intresse och behov kan göra att man istället väljer att prioritera en annan typ av media. Exempelvis kan det upplevas som viktigare att ha tillgång till kabel-tv eller Internetuppkoppling för att på så sätt kunna ta del av program och nyheter som berör andra delar av världen, medan den lokala morgontidningen upplevs som mindre viktig i det sammanhanget.

¹⁸ Johansson (1998); McLeod m fl. (1996); Putnam (1996), Stamm m fl. (1997).

En jämförelse mellan de individer som bor i städer eller större tätorter respektive mindre tätorter och landsbygd, ger vid hand att det inte finns några större skillnader när det gäller prenumerationsbenägenhet inom respektive grupp (tabell 8). Det finns en tendens till att andelen prenumeranter är något högre i de grupper som bor i mindre tätorter eller landsbygd, men skillnaderna är i de flesta fall marginella.

Tabell 8. Andel morgontidningsprenumeranter efter boendeplats (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Stad/större tätort:</i> Andel prenumeranter	75	47	30	48	63	71
<i>Landsbygd/mindre tätort:</i> Andel prenumeranter	76	47	34	48	65	74

Desto större skillnad är det istället om ålder tas med i beräkningen (tabell 9). Det visar sig då att benägenheten att prenumerera på en morgontidning är betydligt större bland de äldre än bland de unga vuxna. Förhållandet gäller för samtliga grupper, oavsett om det handlar om svenskar eller invandrare.

Att yngre i lägre utsträckning är äldre är benägna att avstå från en morgontidningsprenumeration är i sig inget nytt, det har konstaterats även i tidigare studier. De yngre grupperna befinner sig oftare i en mer aktiv och intensiv livsfas, där vanor och livsstil skiljer sig markant från de äldre. Detta påverkar i sin tur både prenumerationsbenägenhet och läsvanorna.¹⁹ Många unga vuxna har ännu inte fått en stabil position på arbetsmarknaden och en stor del av gruppen har inte nått den vanestabilitet som ofta förknippas med familjebildande. Fasen kan vara mer eller mindre intensiv beroende på hur individernas vardagliga situation ser ut. Ensamstående unga är till exempel mer rörliga i sina vanor är gifta och samboende. Livssituationen är därför en viktig förklaringsfaktor till hur stort intresset för att prenumerera på en morgontidning egentligen är.

Denna situation gäller oavsett om det är svenskar eller invandrare som avses. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att andelen unga vuxna och medelålders är väsentligen överrepresenterade bland invandragrupperna, vilket i allra högsta grad påverkar resultaten (se tabell 2). Men för invandrarnas del tillkommer ytterligare några faktorer som spelar roll för prenumerationsbenägenheten. Den upplevda integrationen i samhället är en sådan faktor, liksom den tidningstradition man bär med sig från hemlandet. Särskilt tydligt är detta för första generationens invandrare.

¹⁹ Andersson (2005a); Reimer (1995).

Tabell 9. Andel morgontidningsprenumeranter efter ålder (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
15-29 år	62	26	24	33	59	58
Antal svarspersoner	4658	121	99	214	348	5573
30-49 år	72	37	30	58	63	68
Antal svarspersoner	7367	317	335	131	409	8967
50-85 år	84	63	37	72	77	81
Antal svarspersoner	11 003	349	123	75	166	12288
Samtliga 15-85 år	75	47	30	48	64	72
Antal svarspersoner	23035	787	557	420	923	26836

En intressant fråga ur branshperspektiv är hur prenumerationsbenägenheten kommer att förändras bland de unga vuxna då dessa blir äldre. Kommer de att prenumerera på en morgontidning i lika stor utsträckning som sina föräldrar, eller kommer de att behålla sina nuvarande vanor?

Hur situationen kommer att se ut i framtiden är givetvis omöjligt att sia om. Möjligen går det att spekulera i vilken betydelse det kommer att få om dagens unga invandrare väljer att bibehålla sin låga prenumerationsgrad också framöver, samtidigt som nya grupper av invandrare flyttar till Sverige, som också de har en låg prenumerationsbenägenhet. Följden skulle i så fall bli att andelen prenumeranter minskar i takt med att andelen invandrare ökar. Samtidigt är det inte alls säkert att scenariot blir just så. Det finns också andra aspekter som måste vägas in i sammanhanget.

En sådan är exempelvis utbildning. Undersökningen visar att andelen prenumeranter är högst bland de högutbildade grupperna, oavsett om det handlar om svenskar eller invandrare (tabell 10). Skillnaden mellan låg- respektive högutbildade svenskar är dock inte särskilt stor när det gäller prenumerationsbenägenheten. Sjuttiofyra procent av de lågutbildade svenskarna prenumererar på en morgontidning vilket kan jämföras med åttio procent av de högutbildade. Skillnaderna är desto större bland invandrarna. Exempelvis prenumererar endast tjugotvå procent av lågutbildade invandrarna som ursprungligen kommer från ett utomeuropeiskt land, medan motsvarande andel bland de högutbildade är trettioåtta procent. Bland första generationens invandrare från ett europeiskt land är andelen prenumeranter bland de lågutbildade högre än bland de medelutbildade. Samma situation gäller även för andra generationens invandrare med två utländska föräldrar.

En hög utbildningsnivå innebär dock inte att prenumerationsbenägenheten ligger på samma nivå för svenskar som för invandrare. Skillnaderna mellan de olika grupperna är stora. Bland högutbildade svenskar uppger åttio procent att de har en morgontidningsprenumeration i hushållet. Detta kan jämföras med motsvarande grupp bland första generationens invandrare från ett utomeuropeiskt land, där knappt fyrtio procent uppger att de prenumererar på en morgontidning.

Tabell 10. Andel morgontidningsprenumeranter efter utbildningsnivå (procent)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Låg utbildning	74	48	22	51	54	72
Antal svarspersoner	8069	165	102	78	191	9048
Medelhög utbildning	75	42	22	39	63	71
Antal svarspersoner	4165	187	98	128	224	4991
Hög utbildning	80	53	38	65	72	76
Antal svarspersoner	4709	213	184	96	247	5651

Sett till invandrargruppen som helhet är det möjligt att tänka sig att andelen prenumeranter skulle komma att öka framöver i takt med att allt fler invandrare tar plats på de svenska universiteten och högskolorna och därmed skaffar sig en högre utbildning, men några säkra slutsatser i den frågan går inte att dra utifrån de resultat som redovisas här.

4. Invandrares och svenskars medievanor

Tillgången till olika medier är en viktig faktor för hur regelbundenheten i medievanorna ser ut. Att ha en morgontidningsprenumeration innebär att sannolikheten för att en person också tar del av dess innehåll är större, även om det inte med nödvändighet måste vara så. Samtidigt är det inte bara prenumerationsbenägenheten som styr huruvida en person tar del av dagspress eller inte – tillgång till tidningen kan även finnas på annan plats, som till exempel på arbetsplatsen eller i skolan.

Omkring åttio procent av befolkningen läser regelbundet någon form av dagstidning. Med regelbundet menas då läsning minst fem dagar per vecka för morgontidningar och minst tre dagar per vecka för kvälls- och gratistidningar. Totalt sett har andelen regelbundna dagstidningsläsare sjunkit något sedan slutet av åttiotalet, vilket framför allt har berott på att andelen kvällstidningsläsare har minskat. Också de regelbundna morgontidningsläsarna har minskat i omfattning, om än inte i lika stor utsträckning som kvällstidningsläsarna.²⁰ De senaste åren har dock kvällspressens upplagor tenderat att öka något. Såväl Orvestos som Mediebarometerns mätningar har visat på en ökning av andelen läsare av kvällspress under 2004, men detta är något som inte har syns i SOM-institutets undersökning.²¹

Exponeringen för tv ligger en genomsnittlig dag på ca 85 procent. Tillkomsten av TV4 och den ökade tillgången till satellitkanaler har givit en svag ökning av tv-tittandet sedan början av nittiotalet. När det gäller radiolyssnandet tar ca 73 procent del av denna medieform en genomsnittlig dag, även om skillnaderna mellan de enskilda kanalerna är stora.²²

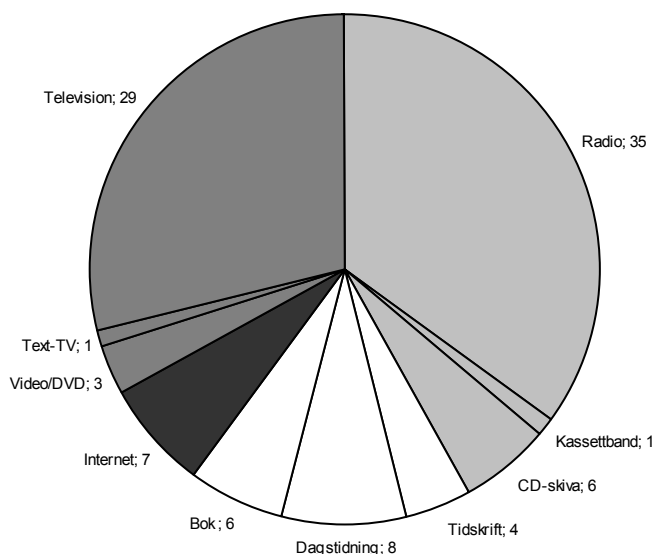
Bruttotiden för befolkningens medieanvändning låg 2004 på 5 timmar och 51 minuter (figur 1). Radio och tv dominerar den tid som ägnas åt massmedier. Radiolyssnandet står för 35 procent av bruttotiden, medan motsvarande andel för tv-tittande uppgår till närmare 30 procent. Ljudmedierna står tillsammans för 42 procent av den tid befolkningen ägnar åt medier en genomsnittlig dag. De tryckta medierna upptar ungefär en femtedel av tiden, medan en tredjedel ägnas åt medier för rörliga bilder. Uppgifterna gäller för hela befolkningen mellan 9-79 år och särskiljer därmed inte invandrare från svenskar.

²⁰ Andersson (2005a).

²¹ Huvudorsaken är troligen att mätningarna görs på olika sätt, där exempelvis Mediebarometern fångar upp *faktisk exponering* medan SOM-undersökningen tar fasta på *vanan* att läsa. En person som en given dag har läst en kvällstidning men som normalt inte brukar göra det, blir då i Mediebarometern definierad som läsare medan denne enligt SOM-mätningen istället tillhör gruppen av sällanläsare. Dessutom kan en person ha ökat sin läsning från fem till sju dagar per vecka, vilket innebär att han eller hon köper ytterligare två tidningar varje vecka, men detta syns inte i mätningarna av läsvanan eftersom båda läsfrekvenserna ligger inom samma intervall (5-7 dagar/vecka).

²² Mediebarometern 2004.

Figur 1. Den bruttotid som befolkningen 9-79 år ägnar åt massmedier fördelat på olika medier 2004 (procent)

Kommentar: Uppgifterna bygger på Nordicom- Sveriges Mediebarometer 2004, Göteborgs universitet. Den totala bruttotiden för svenskarnas medieanvändning är 5 timmar och 51 minuter per dag, vilket blir 351 minuter.

Läsning av morgonpress

Större delen av befolkningen tar någon gång del av en dagstidning. Hur ofta det sker varierar dock från person till person. Vanan att läsa styrs i stor utsträckning av vilket utbud som finns till hands, men den beror också av individuella faktorer. Läsvanorna kan därmed se olika ut för olika människor beroende på i vilken fas av livet den enskilde befinner sig, hur livsstil och livssituation ser ut.

För vissa människor är dagstidningen en självklar del i vardagen, en oumbärlig källa till information och kunskap om det omgivande samhället, såväl det lilla som det stora. Morgontidningen kan vara en lika viktig del vid frukostbordet som själva frukosten, och kvällstidningen en lika viktig del vid eftermiddagsfikan som kaffet och kakan. För andra människor är dagspressläsningen inte lika betydelsefull, läsningen sker kanske snarast mer spontant när tillfälle ges, än vid vissa regelbundna situationer. Och för några grupper är dagstidningsläsningen i stort sett obefintlig.

Forskning om svenska folkets läsvanor har kunnat visa på att det framför allt är graden av resurser, integration samt stabilitet, eller "rörlighet", som utmärker skillnaderna mellan de som läser och de som inte läser morgontidningar. I huvudsak har det varit de resursstarka grupperna som utgjort de regelbundna läsarna, medan de resurssvaga i större utsträckning har befunnit sig i gruppen av sällan- eller icke-läsare. Det har också varit tydligt att det är bland de resurssvaga som andelen regelbundna läsare har minskat över tid. Att tillhöra en resurssvag grupp kan bland annat betyda att de socioekonomiska resurserna är mindre och att graden av stabila vanor och integration är lägre än för människor i allmänhet. För de resursstarka grupperna ser förhållandet motsatt ut.²³

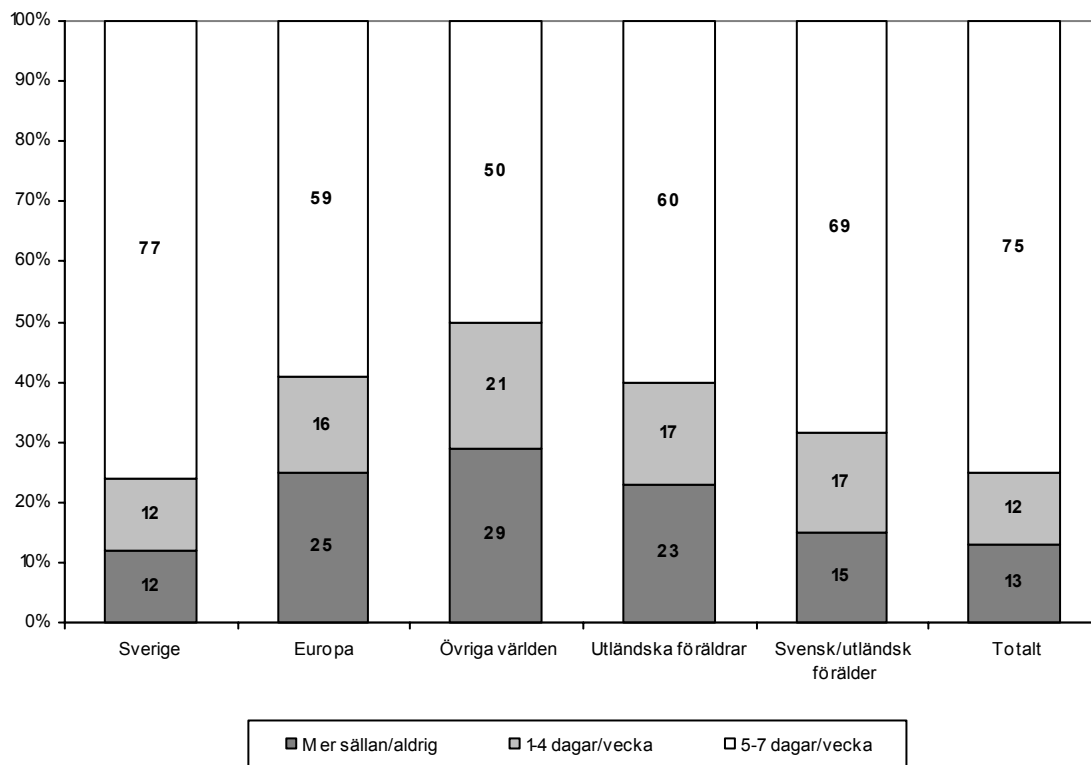
²³ Lithner (2000); Lithner och Wadbring (1998); Weibull (1995).

När det gäller läsning av morgontidningar finns det ett tydligt mönster i läsvanorna som är påverkat av var en person respektive hans eller hennes föräldrar har vuxit upp. Högst andel regelbundna läsare återfinns bland personer som är uppvuxna i Sverige med två svenska föräldrar (figur 2). Andelen minskar sedan ju längre från Sveriges gränser som personerna kommer. Lägst andel regelbundna läsare finns bland första generationens invandrare som är uppvuxna utanför Europa. Det är också bland dessa som andelen icke-läsare är som störst (läsning mer sällan än 1 dag/vecka). Samtidigt är också andelen sporadiska läsare (läsning 1-4 dagar/vecka) större i denna grupp jämfört med övriga. Med undantag för personer med en svensk och en utländsk förälder, är andelen icke-läsare dubbelt så stor bland invandrare relativt svenskar.

Samtidigt är det inte enbart graden av resurser som styr en människas tidningsläsning, utan även i vilken utsträckning han eller hon upplever ett behov och intresse av att ta del av dess innehåll. En grundläggande förutsättning för att alls kunna ta del av dagspressens innehåll är att ha läsförmåga samt förmåga att på ett intellektuellt plan ta till sig och förstå det som förmedlas.²⁴

Bland andra generationens invandrare tycks det ha stor betydelse om den ena av föräldrarna ursprungligen kommer från Sverige. De regelbundna läsarna är högre bland dessa individer jämfört med de personer som vuxit upp i Sverige med två utländska föräldrar. Traditionen att läsa tidningar har därmed fått ett starkare fäste om minst en av föräldrarna är svensk.

Figur 2. Regelbunden läsning av morgontidningar, ackumulerade värden för åren 1996-2004 (procent)

Kommentar: Antalet svarspersoner per grupp är 23 034, 787, 557, 420, 923, vilket ger totalsumman 26 835. I föregående kapitel framgick det tydligt att prenumerationsbenägenheten varierade stort mellan olika åldersgrupper, där framför allt de unga vuxna utmärkte sig genom en låg prenumerationsgrad.

²⁴ Se Bergström (2005); Andersson (2003a).

Situationen visar sig vara likartad också ifråga om läsvanor. Andelen regelbundna morgontidningsläsare är betydligt lägre bland de yngre åldersgrupperna än bland de äldre. Detta gäller oavsett vilken grupp som beaktas, vilket innebär att såväl invandrare som svenskar tycks följa samma mönster när det gäller läsvanorna (tabell 11). Att de yngre märker ut sig som de minst regelbundna morgontidningsläsarna hänger bland annat samman med faktorer som livsstil och levnadsvanor.

En hög andel sällan- eller ickeläsare är särskilt utmärkande för första generationens invandrare, såväl bland de yngre som bland de äldre, även om andelen förvisso minskar något ju äldre personen är. Samtidigt är det mellan de yngsta och de äldsta invandrarna från ett utomeuropeiskt land som skillnaderna mellan de regelbundna läsarna är som minst. Andelen regelbundna läsare bland personer i 50-85-årsåldern är nitton procentenheter högre jämfört med motsvarande grupp bland 15-29-åringar. Detta kan jämföras med den svenska gruppen, där skillnaden mellan de yngsta respektive de äldsta individerna är tjugosju procentenheter, alternativt första generationens invandrare från ett europeiskt land, där skillnaden är tjugofem procentenheter. Det innebär att andelen regelbundna läsare bland invandrare från utomeuropeiska länder visserligen ökar med åldern, men att de inte gör det i samma utsträckning som för övriga grupper.

Tabell 11. Läsning av morgontidningar efter ålder (procent)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>15-29 år:</i>						
5-7 dagar/v	59	43	39	50	60	57
1-4 dagar/v	22	22	23	21	21	22
Mer sällan/aldrig	20	35	37	29	20	21
Summa	101	100	100	100	101	100
Antal svarspersoner	4658	121	99	214	348	5573
<i>30-49 år:</i>						
5-7 dagar/v	75	55	50	65	69	73
1-4 dagar/v	14	20	21	17	16	14
Mer sällan/aldrig	12	26	29	18	15	13
Summa	101	101	100	100	100	100
Antal svarspersoner	7367	317	335	131	409	8967
<i>50-85 år:</i>						
5-7 dagar/v	86	68	58	81	87	84
1-4 dagar/v	6	11	18	7	8	7
Mer sällan/aldrig	8	21	24	12	5	9
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	11 002	349	123	74	166	12 287

Men det är inte bara åldern som spelar roll för läsvanorna, utan även utbildningsnivån har påverkan på läsfrekvensen. Störst skillnad finns bland de lågutbildade och de högutbildade invandrarna som kommer från ett utomeuropeiskt land (tabell 12). Mönstret följer i det här fallet de resultat som tidigare framkommit i frågan om prenumerationsbenägenheten. Den stora skillnaden är att andelen

regelbundna läsare bland invandrare är betydligt högre jämfört med andelen prenumeranter i motsvarande grupp. Det innebär således att det finns en relativt stor andel av invandrarna som tar del av morgontidningar på annat sätt än via en hushållsprenumeration, exempelvis genom att låna av bekanta eller läsa på arbetsplatsen, i skolan eller på biblioteket.

Intressant i sammanhanget är också att andelen sällan- eller ickeläsare är ungefär lika låg bland svenskar med hög utbildning som bland andra generationens invandrare med motsvarande utbildningsnivå, oavsett om dessa har en eller två utländska föräldrar. Den huvudsakliga skillnaden ligger istället i regelbundenheten i läsvanorna, där andelen sporadiska läsare (1-4 dagar/vecka) är något högre bland andra generationens invandrare relativt svenskar.

För andra generationens invandrare med låg- eller medelhögutbildning är skillnaderna gentemot de svenska grupperna dock större. Andelen regelbundna läsare är lägre, medan andelen sporadiska och ickeläsare är högre. Detta gäller särskilt för de individer som har två utländska föräldrar.

Tabell 12. Läsning av morgontidningar efter utbildningsnivå (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Låg utbildning:</i>						
5-7 dagar/v	77	62	39	59	65	75
1-4 dagar/v	11	11	24	15	16	11
Mer sällan/aldrig	11	27	37	26	19	13
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	8074	165	102	78	191	9053
<i>Medelhög utbildning:</i>						
5-7 dagar/v	74	50	46	49	67	72
1-4 dagar/v	15	22	21	26	20	16
Mer sällan/aldrig	11	28	33	25	14	13
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	4166	187	98	128	224	4992
<i>Hög utbildning:</i>						
5-7 dagar/v	81	62	58	73	76	79
1-4 dagar/v	11	16	19	17	13	11
Mer sällan/aldrig	8	21	23	10	11	10
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	4709	213	184	96	247	5651

Läsvanorna skiljer sig i viss mån också beroende på var individerna är bosatta (tabell 13). För svenskarnas del finns det i och för sig inga större skillnader, men för första generationens invandrare är andelen regelbundna morgontidningsläsare något lägre bland personer som bor på landsbygden eller i mindre tätorter jämfört med personer som bor i städer eller större tätorter. Motsvarande förhållande syns även för andra generationens invandrare.

Tabell 13. Läsning av morgontidningar efter boendeplats (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Stad/större tätort:</i>						
5-7 dagar/v	78	62	52	61	72	76
1-4 dagar/v	11	15	20	17	14	12
Mer sällan/aldrig	11	23	28	22	14	13
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	12988	551	439	326	606	15594
<i>Landsbygd/mindre tätort:</i>						
5-7 dagar/v	76	51	45	56	63	74
1-4 dagar/v	13	18	23	20	20	13
Mer sällan/aldrig	12	31	32	24	17	13
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	9814	226	105	91	311	10962

För en genomsnittlig läsare kan morgontidningen betraktas som en form av smörgåsbord där man efter utbud och intresse kan välja vad man vill läsa. Beroende på hur mycket tid man har till förfrågande, kan man välja att läsa mer eller mindre av det innehåll som bjuds. De svenska tidningarna brukar vanligtvis kallas omnibustidningar, vilket innebär att det finns något för ”alla” i dem. Frågan är dock om läsningen av olika typer av tidningsinnehåll skiljer sig åt mellan svenskar och invandrare.

Med tanke på att de lokala nyheterna utgör det huvudsakliga innehållet i de flesta svenska dagstidningar är det knappast förvånande att lokala nyheter tillhör det mest lästa ämnet i flera av grupperna (tabell 14). Bland såväl svenskar som andra generationens invandrare toppar lokala nyheter läsningen. Bland första generationens invandrare är det utrikesnyheterna som utgör det mest lästa ämnet, medan lokala nyheter istället kommer på en andra plats. Kulturartiklar är mer lästa av första generationens invandrare relativt övriga grupper, vilket också gäller för ledare och kommentarer respektive olyckor och brott. Bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar är läsningen av radio- och tv-material lägre än för övriga grupper. För resterande ämnen är läsningen dock i huvudsak likartat oberoende av om det är invandrare eller svenskar som beaktas. Resultaten baseras på de individer som uppgivit att de läser en morgontidning minst en dag per vecka.

Tabell 14. Andel som läser allt/i stort sett allt av olika typer av innehåll i den lokala morgontidningen (procent av morgontidningsläsare)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/utländsk förälder	
Ledare och kommentarer	11	17	15	7	11	11
Lokala nyheter	38	35	27	25	25	37
Kulturartiklar	8	12	14	7	10	9
Insändare	16	16	9	11	10	16
Sport	19	22	18	16	19	19
Nöjesartiklar	12	12	11	13	13	12
Radio-/tv-material	17	14	16	8	15	17
Utrikesnyheter	12	40	31	17	18	14
Olyckor och brott	19	23	24	15	21	19
Genomsnittligt antal svarspersoner	4500	130	125	60	210	5025

Gratis tidningar som komplement

För delar av befolkningen har gratis tidningarna kommit att bli ett komplement till de traditionella morgontidningarna. Detta gäller framför allt de individer som bor i någon av landets storstäder, där såväl malmöbor som göteborgare numera har tillgång till tidningen Metro, medan stockholmarna också kan välja att läsa en tidning som Stockholm City. Det finns givetvis fler gratis tidningar tillgängliga för storstädernas invånare, de nämnda tidningarna är dock de som ingår i SOM-undersökningens årliga studier av befolkningens läsvanor.

Bland de svenskar som är bosatta i Malmö, Göteborg eller Stockholm uppger knappt var tredje person som besvarat undersökningen att de regelbundet läser någon av storstädernas gratis tidningar (tabell 15). Med regelbunden avses i det här fallet läsning minst tre dagar per vecka. Bland första respektive andra generationens invandrare är andelen regelbundna läsare dock betydligt högre. Om också de som läser gratis tidningar en eller två dagar per vecka tas med i beräkningen, stiger andelen gratis tidningsläsare till över femtio procent för invandrargrupperna, medan den andelen bland svenskar ligger något under femtio procent.

Högst andel läsare återfinns bland andra generationens invandrare, där omkring var sjätte person läser en gratis tidning minst en gång per vecka. Detta gäller oavsett om båda föräldrarna är födda utomlands eller om personen ifråga har en svensk och en utländsk förälder.

Tabell 15. Läsning av gratistidningar i storstäderna (procent)²⁵

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/utländsk förälder	
3-7 dagar/v	30	42	48	48	43	33
1-2 dagar/v	15	13	9	12	16	15
Mer sällan/aldrig	55	46	43	40	42	52
Totalt	100	101	100	100	101	100
Antal svarspersoner	4618	287	246	182	265	5873

Resultaten inkluderar både de personer som uppger att de prenumererar på en traditionell morgontidning och de som uppger att de inte gör det. Sett ur branschperspektiv är det dock relevant att särskilja prenumeranterna från ickeprenumeranterna, för att få en uppfattning om i vilken utsträckning de sistnämnda tar del av Metro och liknande gratistidningar. Det visar sig då mer än hälften av första respektive andra generationens invandrare som inte prenumererar på en morgontidning istället tar del av gratistidningarna minst tre dagar per vecka (tabell 16). Bland svenskarna är andelen drygt fyrtio procent. Om också andelen en- respektive tvådagarsläsare beaktas ökar den totala andelen läsare med omkring tio procentenheter för invandrargrupperna, medan motsvarande ökning bland svenskarna är femton procentenheter. Gratistidningar som Metro och Stockholm City får därmed anses ha en stor betydelse för de grupper som har valt att inte hålla sig med en morgontidningsprenumeration, oavsett om dessa har svensk eller utländsk bakgrund, genom att fungera som ett tillskott i tidningsläsningen bland dessa grupper.

Tabell 16. Andel ickeprenumeranter i storstäderna som uppger att de tar del av gratistidningar (procent)²⁶

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/utländsk förälder	
3-7 dagar/v	43	51	55	57	52	47
1-2 dagar/v	15	10	7	10	13	13
Mer sällan/aldrig	42	40	38	33	35	40
Totalt	100	101	100	100	100	100
Antal svarspersoner	1344	152	167	109	94	1995

Det finns flera tänkbara förklaringar till varför vissa delar av storstädernas befolkning väljer att ta del av gratistidningar istället för att prenumerera på en morgontidning. Ekonomi, tillgänglighet och innehåll är några aspekter som sannolikt spelar stor roll i frågan. En tidning som Metro är exempelvis inte förknippad med någon prenumerationskostnad, vilket kan få vissa människor att föredra

²⁵ Läsning av gratistidningar bygger på åren 1998-2004.
²⁶ Läsning av gratistidningar bygger på åren 1998-2004.

gratistidningar framför prenumererade morgontidningar. Likaså skiljer sig distributionen mellan de två tidningstyperna åt, där Metro i huvudsak sprids genom lokaltrafiken medan morgontidningen traditionellt distribueras till hemmet. Innehållsmässigt sett skiljer sig tidningarna främst åt genom att Metro innehåller kortare nyhetsartiklar. Kanske är tidningen därför lättare att ta till sig och förstå för de delar av befolkningen som inte har svenska som modersmål.

Kvällspressläsning

Det står klart att skillnaderna i den regelbundna läsningen av morgon- respektive gratistidningar är stora mellan svenskar och invandrare. För kvällspressens del finns det däremot ingen sådan skillnad. Här är istället andelen regelbundna läsare i princip lika stor inom de enskilda grupperna - omkring var fjärde person tar del av kvällspressens innehåll minst tre dagar per vecka (tabell 17). Totalt sett läser varannan person en kvällstidning minst en dag per vecka, oavsett om han eller hon har svensk eller utländsk bakgrund.

Tabell 17. Läsning av kvällspress (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
3-7 dagar/v	27	24	24	27	27	27
1-2 dagar/v	26	24	25	27	29	26
Mer sällan/aldrig	48	52	52	46	44	48
Summa	101	100	101	100	100	101
Antal svars personer	21511	735	518	391	868	25080

Samma mönster syns även vid en jämförelse av läsningen i olika åldersgrupper (tabell 18). Yngre personer läser i något större utsträckning kvällstidningar än äldre personer, oavsett vilken grupp det är som avses.

Intressant att notera är det finns en relativt liten skillnad mellan andelen regelbundna kvällstidningsläsare respektive andelen regelbundna morgontidningsläsare bland de unga invandrarna. Detta gäller särskilt för de 15-29-åringar som har invandrat från ett land utanför Europa. I denna grupp uppger trettiofyra procent att de regelbundet läser kvällstidningar, medan trettionio procent i sin tur uppger att de läser morgontidningar regelbundet (jämför tabell 11).

Tabell 18. Läsning av kvällspress efter ålder (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>15-29 år:</i>						
3-7 dagar/v	29	32	34	27	30	30
1-2 dagar/v	30	17	20	27	32	30
Mer sällan/aldrig	41	51	46	46	38	41
Summa	100	100	100	100	100	101
Antal svarspersoner	18881	70	73	201	92	2266
<i>30-49 år:</i>						
3-7 dagar/v	27	24	23	25	24	27
1-2 dagar/v	28	28	25	32	31	28
Mer sällan/aldrig	45	49	52	43	45	45
Summa	100	101	100	100	100	100
Antal svarspersoner	6860	293	312	122	377	8346
<i>50-85 år:</i>						
3-7 dagar/v	25	20	16	31	26	25
1-2 dagar/v	23	24	27	16	19	23
Mer sällan/aldrig	52	56	57	53	55	52
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	10303	331	116	68	162	11532

Andelen regelbundna kvällstidningsläsare är högre bland personer som har en låg eller medelhög utbildning, jämfört med personer som är högutbildade (tabell 19). Detta gäller samtliga granskade grupper. Förhållandet ser därmed motsatt ut i jämförelse med mönstret för morgontidningsläsning, där det bland invandrargrupperna framför allt var de högutbildade som hade den högsta andelen regelbundna morgontidningsläsare.

Om också en faktor som boendeplats tas med i analysen visar det sig att läsningen i huvudsak följer samma mönster som hittills framkommit när det gäller de olika gruppernas kvällspressläsning. Några mindre skillnader förekommer dock. Bland annat första generationens invandrare från ett europeiskt land utanför Norden är andelen som tar del av kvällspress minst en dag per vecka något lägre bland individer som är bosatta på mindre tätorter och landsbygd jämfört med individer som bor i städer och större tätorter (tabell 20). För andra generationens invandrare med två utländska föräldrar är förhållandet det motsatta. Här är istället andelen som läser minst en dag per vecka lägre bland personer som är bosatta i större tätorter och städer jämfört med de individer som bor i mindre tätorter och landsbygd.

Tabell 19. Läsning av kvällspress efter utbildning (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Låg utbildning:</i>						
3-7 dagar/v	31	27	27	33	38	31
1-2 dagar/v	27	22	22	23	28	27
Mer sällan/aldrig	43	51	51	44	34	42
Summa	101	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	7276	149	98	70	173	8180
<i>Medelhög utbildning:</i>						
3-7 dagar/v	30	24	33	31	33	30
1-2 dagar/v	28	23	20	28	27	28
Mer sällan/aldrig	42	53	46	41	40	43
Summa	100	100	99	100	100	101
Antal svarspersoner	3829	171	84	116	212	4585
<i>Hög utbildning:</i>						
3-7 dagar/v	19	23	14	19	14	19
1-2 dagar/v	23	23	29	23	24	24
Mer sällan/aldrig	58	54	58	58	62	58
Summa	100	100	101	100	100	101
Antal svarspersoner	4327	195	167	89	223	5191

Tabell 20. Läsning av kvällspress efter boendeplats (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Stad/större tätort:</i>						
3-7 dagar/v	26	24	24	26	33	26
1-2 dagar/v	27	29	23	25	29	27
Mer sällan/aldrig	47	47	54	48	48	46
Summa	99	100	99	99	100	99
Antal svarspersoner	9173	214	102	303	292	10265
<i>Landsbygd/mindre tätort:</i>						
3-7 dagar/v	27	23	23	29	24	27
1-2 dagar/v	25	23	25	33	29	25
Mer sällan/aldrig	48	54	52	38	48	48
Summa	100	100	100	100	101	100
Antal svarspersoner	12115	511	406	85	570	14550

Frågan är hur det kommer sig att kvällspressen har lyckats nå ut i lika hög utsträckning till invandrare som till svenskar, medan morgonpressen uppenbarligen har svårigheter att få invandrare att läsa i samma utsträckning som svenskar. Kanske handlar det om att kvällstidningarna har ett innehåll som är lättare att ta till sig, där bland annat den nöjes- och sensationsinriktade journalistiken märker ut sig jämfört med morgonpressens innehåll. Men det kan också bero på att kvällstidningarna distribueras på ett annat sätt. Medan morgontidningarna i huvudsak är hushållsprenumererade, är kvällspressen istället lösnummerförsåld. Det innebär att individen i större utsträckning själv kan välja hur ofta han eller hon vill köpa en kvällstidning, utan att vara bunden till en fast prenumerationskostnad eller till ett visst antal tidningar per vecka. Såväl morgontidningsprenumeration som lösnummerköp av kvällspress innebär dock en relativt likartad kostnad för läsarna, beroende på hur många nummer en individ väljer att köpa. Det krävs inte särskilt många lösnummerköp per vecka för att kostnaden för kvällstidningen ska motsvara en årsprenumeration för en morgontidning. Det tycks därmed inte vara den faktiska kostnaden i sig som är avgörande för invandrades respektive svenskers val av kvälls- alternativt morgontidningar. En del av förklaringen ligger sannolikt i att kostnaden för morgontidningen upplevs som mer belastande för privatekonomin eftersom den omfattar ett större belopp vid ett fåtal tillfällen, medan kostnaden för kvällstidningen kan fördelas i mindre, dagliga portioner.

Sett i ett internationellt perspektiv är det framför allt länderna i Norden som har en hög andel hushållsprenumeranter, omkring sjuttio procent, medan de flesta sydeuropeiska länder ligger på en andel omkring tio procent. I Sverige är lösnummerköpen nästan helt begränsade till kvällstidningarna, medan lösnummerköpen i de södra delarna av Europa gäller samtliga tidningstyper. Det är relativt få länder som har samma distributionssystem som Sverige när det gäller morgonpressen.²⁷ Traditionen från hemlandet kan därmed tänkas spela roll för valet att prenumerera på en tidning, eller köpa lösnummer av densamma. Om det skulle vara så att distributionssättet tillhör en av de avgörande faktorerna, kanske en ökad fokusering och satsning på lösnummerförsålda morgontidningar skulle ge en ökad läsning av den typen av tidning bland invandrargrupperna.

Utländsk dagspress

Hittills är det bara frågan om läsning av *svenska* dagstidningarna som har berörts. För att ytterligare skapa insikt i hur invandrades medievanor ser ut är det relevant att också belysa hur läsningen av utländska dagstidningar ser ut i de olika grupperna. Det är inte orimligt att tänka sig att invandrare generellt oftare läser utländska dagstidningar i förhållande till svenskar. Frågan är hur stora skillnaderna egentligen är och vilka grupper det är som framför allt står för den största konsumtionen.

Om andelen regelbundna läsare av svenska morgontidningar är betydligt lägre bland första generationens invandrare jämfört med den svenska gruppen, är förhållandet det motsatta när det gäller andelen som minst någon gång i veckan tar del av en utländsk dagstidning (tabell 21). Omkring var sjätte person bland första generationens invandrare läser utländska dagstidningar en gång i veckan eller oftare. Motsvarande andel bland svenskarna är en på femtio. Om också de som tar del av en utländsk dagstidning minst en gång per månad tas med i beräkningen ökar skillnaderna ytterligare.

²⁷ Weibull (2005).

Den mer regelbundna läsningen bland andra generationens invandrare är högre i relation till svenskarnas läsning, men ligger i sin tur på en lägre nivå jämfört med läsningen bland första generationens invandrare.

Tabell 21. Andel som läser någon utländsk dagstidning (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Minst en gång per vecka	2	16	16	7	5	3
Någon gång i månaden	2	13	10	9	5	3
Någon gång i kvartalet	3	8	9	6	3	4
Någon gång det senaste halvåret	14	22	22	24	18	14
Aldrig	80	41	45	54	69	76
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svars personer	7436	253	186	139	326	8693

Tidskriftsläsning

Tidskrift är ett mångtydigt begrepp som kan innefatta allt ifrån skvallertidningar till vetenskapliga tidskrifter. Det är därför relevant att göra en tudelning mellan å ena sidan vecko- och månadstidningar och å andra sidan special- och facktidskrifter. Vecko- och månadstidningarna innefattar dels familjetidningar och så kallade kändis- och skvallertidningar (ofta benämnda som veckotidningar) riktade till kvinnor respektive män samt ungdomstidningar, dels specialmagasin med inriktning på hem och familj, teknik och motor, idrott och hälsa samt andra specialtidningar. Special- och facktidskrifterna innefattar i sin tur facktidskrifter inriktade på yrkesområden, organisations- och medlems-tidskrifter samt kulturtidskrifter.²⁸

Läsningen av vecko- eller månadstidningar är i huvudsak likartad i de olika grupperna (tabell 22). Högst andel som läser flera gånger i veckan återfinns bland svenskar, första generationens invandrare från ett europeiskt land utanför Norden samt andra generationens invandrare med en svensk och en utländska förälder. Andelen som läser flera gånger per vecka är således något lägre bland första generationens invandrare från ett utomeuropeiskt land, liksom bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar.

Läsningen av special- eller facktidskrifter är överlag lägre jämfört med läsningen av vecko- och månadstidskrifter. Men också när det gäller denna typ av tidskrift är läsningen i de olika grupperna relativt likartad. Andelen som uppger att de läser flera gånger per vecka varierar mellan fem och nio procent för samtliga grupper (tabell 23). Andelen som läser special- och facktidskrifter minst någon

²⁸ Carlsson, Facht och Hellingwerf (2004).

gång per månad är högst bland andra generationens invandrare med en svensk och en utländsk förälder, följt av gruppen svenskar. Störst andel som inte tar del av special- eller facktidsskrifter återfinns bland första generationens invandrare samt bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar.

Tabell 22. Andel som läser vecko- eller månadstidningar (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Flera gånger per vecka	13	13	8	6	13	13
Någon gång per vecka	29	22	16	28	26	28
Någon gång per månad	25	22	21	20	30	25
Någon gång i halvåret	11	9	11	11	11	11
Någon gång under de senaste 12 månaderna	6	9	10	12	5	6
Ingen gång	16	25	34	23	15	17
Totalt	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	8768	293	234	162	378	10270

Tabell 23. Andel som läser special- eller facktidsskrifter (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Flera gånger per vecka	7	6	5	6	9	7
Någon gång per vecka	17	10	11	10	17	16
Någon gång per månad	27	22	21	20	29	27
Någon gång i halvåret	12	14	10	11	13	12
Någon gång under de senaste 12 månaderna	7	9	6	10	7	7
Ingen gång	30	39	47	43	25	31
Totalt	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	8768	293	234	162	378	10270

De flitigaste tidskriftsläsarna återfinns bland de individer som också läser morgontidningar regelbundet. Detta gäller särskilt för svenskar och första generationens invandrare. Bland andra generationens invandrare är läsningen av tidskrifter hög också bland de individer som uppger att de aldrig

eller ytterst sällan tar del av morgonpress. Omkring en tredjedel av ickeläsarna av morgonpress bland andra generationens invandrare tar minst en gång per vecka del av någon form av vecko- eller månadstidning, medan en femtedel tar del av special- eller facktidningar. Det innebär sålunda att det ibland vissa delar av morgonpressens ickeläsare finns en relativt stor andel som varje vecka tar del av någon annan form av tryckta medier.

Radio, TV och Internet

Det är givetvis inte bara dagspressens ställning bland invandrare och svenskar som är intressant att belysa i ett medieperspektiv. För att få en övergripande bild över de olika gruppernas medievanor måste även etermedierna tas med i beräkningen. Följande avsnitt syftar därför till att kortfattat belysa användningen av nyheter i radio, tv respektive på Internet.

Radionyheter domineras totalt sett av lokalnyheter i P4, följt av Ekots rikssändningar samt nyhetssändningar i privat lokalradio (tabell 24). Såväl svenskar som första generationens invandrare från ett europeiskt land följer denna uppdelning. Bland övriga grupper finns det ingen direkt skillnad i regelbundenhet när det gäller P4:s lokala nyheter samt Ekonyheter. Dessa ligger procentuellt sett på samma nivå inom respektive grupp. Liksom när det gäller morgontidningsläsningen tenderar den regelbundna användningen av radionyheter att minska ju längre bort från Sveriges gränser en person ursprungligen kommer. Knappt hälften av svenskarna tar regelbundet del av P4:s lokalnyheter. Motsvarande andel bland invandrare från ett europeiskt respektive ett utomeuropeiskt land är en tredjedel respektive en femtedel. Bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar ligger radiolyssnandet på samma nivå som för första generationens invandrare från ett land utanför Europa. Andra generationens invandrare med en svensk och en utländsk förälder har en högre nivå av nyhetsintag från radio relativt personer med två utländska föräldrar, men samtidigt ligger denna nivå betydligt lägre jämfört med gruppen av svenskar.

Tv-nyheterna domineras totalt sett av Aktuellt och Rapport, följt av TV4:s Nyheterna och SVT:s regionala nyhetssändningar. Detta gäller också för svenskar samt första generationens invandrare, oavsett uppväxtområde. Andelen regelbundna tittare bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar är dock något lägre för SVT:s nyhetssändningar och istället högre för TV4:s Nyheterna.

En betydligt större andel av första generationens invandrare respektive andra generationens invandrare med två utländska föräldrar tar regelbundet del av TV3:s nyhetssändningar jämfört med gruppen svenskar. Sannolikt ligger en del av förklaringen till denna skillnad i att tillgången till kabel-tv och parabolantenn är något större bland invandrare än bland personer som är födda i Sverige med svenska föräldrar. Troligen spelar det viss roll var personerna *bor*, det vill säga om de är bosatta i villa eller om de bor i lägenhet i flerfamiljshus, eftersom andelen med kabel-tv respektive parabolantenn normalt är högre bland personer som bor i flerfamiljshus. Det är också rimligt att tänka sig att TV3:s nyhetssändningar, som är väsentligt kortare än SVT:s och TV4:s, upplevs som lättare att ta till sig och förstå för de individer som inte har svenska som modersmål.

Tabell 24. Regelbunden användning av etermedier och Internet (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Radionyheter:						
P4 lokalt >3 d/v	47	36	21	22	30	45
Ekot riks >3 d/v	40	23	20	22	33	38
Privat lokalradio >3 d/v	18	13	14	15	18	18
TV-nyheter:						
Aktuellt >3 d/v	62	64	65	55	54	62
Rapport >3 d/v	62	65	59	53	52	62
Nyheterna >3 d/v	55	58	61	62	53	55
SVT regionalt >3 d/v	55	46	41	42	37	54
TV4 lokalt >3 d/v	38	40	37	39	34	38
TV3 >3 d/v	11	29	37	33	18	13
Morgon-tv, TV4 >3 d/v	19	23	21	24	23	20
Morgon-tv, SVT > 3 d/v	14	21	19	17	13	15
Internet::						
Nyhetsstjänst Internet >1 dag/v	30	35	43	39	36	31
Genomsnittligt antal svars-personer	20250	585	390	320	785	22330

Andelen Internetanvändare som uppger att de minst en gång per vecka har besökt en nyhetssajt på nätet uppgår till omkring en tredjedel av samtliga personer. Högst andel användare återfinns bland första generationens invandrare från ett utomeuropeiskt land. Huruvida denna användning är riktad mot svenska eller utländska nyhetssajter är inte möjligt att belysa genom undersökningen, men ett rimligt antagande bör ändå vara att delar av denna användning är riktad mot ickesvenska nyhetssajter.

Bland svenska individer är andelen besökare av nyhetssajter ungefär lika stor såväl bland regelbundna morgontidningsläsare som bland mindre regelbundna läsare. Omkring var femte person tar del av nyhetssajter minst tre dagar per vecka, oavsett hur ofta eller sällan han eller hon tar del av morgontidningar. Situationen är likartad också för första generationens invandrare från Europa. Bland personer som invandrat från ett land utanför Europa är mönstret dock ett annat. Omkring fyrtio procent av de regelbundna morgontidningsläsarna i denna grupp besöker nyhetssajter minst tre dagar per vecka. Bland ickeläsarna är andelen cirka sexton procent. Det innebär att det i denna grupp finns en större skillnad mellan de som tar del av mycket respektive lite nyhetsmaterial, relativt svenskar och invandrare från europeiska länder. Bland andra generationens invandrare med två

utländska föräldrar är situationen istället det motsatta. Drygt fyrtio procent av icke-läsarna besöker minst tre dagar per vecka en eller flera nyhets sajter på Internet, medan endast 17 procent av de regelbundna läsarna i samma grupp gör samma sak. Det innebär att en stor del av icke-läsarna åtminstone delvis tillgodoser sitt nyhetsbehov med hjälp av Internet.

Tabell 25. Regelbunden användning av dagspress, etermedier och Internet, sammanfattning (procent)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Morgonpress < 5 d/v	77	59	50	60	69	75
Kvällspress < 3 d/v	27	24	24	27	27	27
Radionyheter > 3 d/v	68	50	39	42	55	65
TV-nyheter (riks) > 3 d/v	85	86	83	82	79	85
TV-nyheter (riks och lokalt) > 3 d/v	87	87	84	83	80	87
Nyhetsjänst Internet >1 dag/v	30	35	43	39	36	31
Antal svarspersoner	23030	787	557	420	923	26831

Kommentar: "Radionyheter" baseras på nyheter i P4:s lokalradiostationer, Ekots rikssändningar samt nyheter i privat lokalradio. "TV-nyheter Riks" baseras på Aktuellt, Rapport, Nyheterna samt TV3 Direkt. "TV-nyheter riks/lokalt" baseras på Aktuellt, Rapport, Regionala nyheter (SVT2), Nyheterna, Lokala nyheter (TV4) samt TV3 Direkt.

5. Samhällsförtroende och politiskt intresse

Ett demokratiskt samhälle grundas på ett ömsesidigt förtroende mellan dess medborgare liksom mellan medborgarna och de olika samhällsinstitutionerna. Förtroendet för samhällsorganen i en demokrati varierar från människa till människa och kan växla över tid, men en demokratisk utveckling kräver i princip att medborgarna sluter upp kring demokratiskt tillsatta organ, eller att det åtminstone inte råder en förhärskande misstro mot statsfunktionerna.²⁹

De institutioner som totalt sett åtnjuter det största förtroendet bland befolkningen som helhet är framför allt sjukvården, polisen och universiteten/högskolorna (tabell 26). Lägst förtroende har de politiska partierna, följt av kommunstyrelserna och de fackliga organisationerna. Resultaten skiljer sig emellertid i vissa fall åt mellan invandrare och svenskar. De resultat som redovisas i följande avsnitt utgår från de personer som uppgett att de har ett ganska stort eller mycket stort förtroende för de aktuella samhällsinstitutionerna.³⁰

Tabell 26. Andel med ganska/mycket stort förtroende för olika samhällsinstitutioner (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Regering	29	35	36	26	27	29
Riksdagen	29	33	36	23	27	29
Kommunstyrelserna	19	22	25	18	17	19
De politiska partierna	13	15	16	12	14	13
Polisen	57	49	42	45	54	56
Domstolarna	47	39	43	41	48	47
Sjukvården	66	54	54	57	62	65
Grundskolan	43	47	55	42	43	44
Universitet/högskolor	54	65	66	61	61	55
Kungahuset	53	49	41	37	47	51
De fackliga organisationerna	20	22	27	21	21	21
Dagspressen	29	32	31	28	29	29
Radio/TV	51	52	49	48	49	51

Kommentar: Personer som inte har besvarat förtroendefrågan för någon institution är inte medtagna i procenttalen. Antalet svarspersoner för gruppen svenskar är ungefär 22 000. För övriga grupper varierar antalet mellan 395 och 890 personer.

²⁹ Weibull och Holmberg (1995).

³⁰ För en liknade analys av invandrares och svenskers förtroende för olika samhällsinstitutioner, se Holmberg och Weibull (2005).

Förtroendet för den svenska sjukvården är i huvudsak högre bland svenskar jämfört med bland invandrare, vilket också gäller för polisen och domstolarna. Första generationens invandrare har däremot högre förtroende för de politiska institutionerna relativt svenskar och andra generationens invandrare, då särskilt för regeringen och riksdagen. Förtroendet för de politiska partierna ligger dock på ungefär samma nivå i samtliga grupper.

Första generationens invandrare har ett betydligt högre förtroende för de svenska universiteten och högskolorna relativt svenskar. Också i jämförelse med andra generationens invandrare är förtroendet för de högre lärosätena högre bland första generationens invandrare. Också förtroendet för grundskolan är större bland första generationens invandrare, där särskilt personer som invandrat från ett utomeuropeiskt land utmärker sig.

Medierna representeras i mätningen av samhällsinstitutioner genom samlingsbegreppen dagspress och radio/tv, oavsett typen av tidningar eller av radio/tv-kanaler. Totalt sett ligger radio och tv på en högre förtroendenivå än dagspressen, ett förhållande som återspeglas i samtliga undersökta grupper. För dagspressens del ligger förtroendet i huvudsak på samma nivå oavsett om det är invandrare eller svenskar som beaktas. Knappt var tredje individ uppger att de har ett ganska stort eller mycket stort förtroende för dagspressen. Förtroendet för radio och tv ligger betydligt högre jämfört med dagspressen. Omkring varannan person har ett ganska eller mycket stort förtroende för etermedierna, vilket gäller för samtliga undersökta grupper.

I sammanhanget institutionsförtroende är det också intressant att se i vad mån invandrare respektive svenskars samhällsengagemang skiljer sig åt. I det här fallet kommer samhällsengagemanget att mätas genom en persons intresse för politik. Att ha ett stort allmänintresse för politik innebär sannolikt att benägenheten att ta del av politisk information, att aktivt rösta vid val, är större än för de personer som inte alls har något allmänt intresse för politik. En jämförelse mellan de fem grupperna visar att intresset för politik i stort ligger på samma nivå för såväl svenskar som för första respektive andra generationens invandrare, beaktat utefter de som uppger att de i allmänhet är ganska eller mycket intresserade av politik (tabell 27). En något högre andel av första generationens invandrare med rötter i ett land utanför Europa uppger att de är mycket intresserade av politik. Samtidigt är andelen som uppger att de inte alls är intresserade av politik något större i denna grupp jämfört med övriga grupper.

Tabell 27. Allmänt intresse för politik (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Mycket intresserad	10	12	19	13	11	10
Ganska intresserad	43	43	32	40	42	42
Inte särskilt intresserad	40	36	37	37	38	40
Inte alls intresserad	8	9	12	10	9	8
Summa	101	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	22655	776	547	411	902	26391

Kommentar: Frågeformuleringen lyder "Hur pass intresserad är Du i allmänhet av politik?".

Intresset för politik skiljer sig dock åt beroende på i vilken åldersgrupp en person befinner sig. I tabellen nedan är det endast de som har uppgivit att de är ganska eller mycket intresserade av politik som har tagits med i redovisningen (tabell 28). Bland de unga vuxna är intresset för politik som störst bland första generationens invandrare med ursprung från ett europeiskt land samt bland personer med minst en utländsk förälder. Bland personer i åldrarna 30-40 år är intresset för politik störst bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar, där skillnaden gentemot samma grupp bland svenskar är tio procentenheter. Också bland första generationens invandrare från ett utomeuropeiskt land samt bland andra generationens invandrare med en svensk respektive en utländsk förälder är andelen politiskt intresserade stort. Bland de äldre åldersgrupperna utmärker sig andra generationens invandrare genom att vara mycket intresserade av politik. Siffrorna för gruppen med två utländska föräldrar måste dock tolkas med viss försiktighet då antalet svarspersoner är relativt lågt.

Tabell 28. Andel som uppger att de är ganska/mycket intresserade av politik, efter ålder (procent)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
15-29 år	39	41	33	42	44	39
Antal svarspersoner	4591	121	99	207	339	5486
30-49 år	50	50	55	60	55	50
Antal svarspersoner	7257	312	328	130	402	8835
50-85 år	60	64	56	85	70	60
Antal svarspersoner	10800	343	120	64	161	12062

Det är tydligt att intresset för politik ökar med åldern, vilket till viss del också förklarar varför andelen morgontidningsläsare ökar ju äldre en person är. Graden av samhällsengagemang har i såväl svenska som internationella studier visat sig vara gynnsamt för benägenheten att ta del av morgontidningar.³¹ Andelen som uppger att de är mycket intresserade av politik ökar i takt med läsfrekvensen (tabell 29). Bland svenskar uppger elva procent av de regelbundna morgontidningsläsarna att de är mycket intresserade av politik, vilket kan jämföras med sex procent av de individer som läser sällan eller aldrig. Samma mönster återspeglas också inom respektive invandragrupp. Intresset för politik är dock högre bland första generationens invandrare som läser morgontidningar minst fem dagar per vecka, jämfört med samma grupp bland svenskarna. Den grupp som särskilt märker ut sig är personer som invandrat från ett land utanför Europa. Bland första generationens invandrare uppger också en relativt hög andel av icke-läsarna att de är mycket intresserade av politik. Bland andra

³¹ Weibull (1983); McLeod m fl. (1996); Putnam (1996), Stamm m fl. (1997); Johansson (1998); Andersson (2005).

generationens invandrare är andelen regelbundna läsare som uppger att de är mycket politiskt intresserade högre relativt svenskarna, men lägre jämfört med första generationens invandrare.

Tabell 29. Andel som uppger att de är mycket intresserade av politik, efter morgontidningsläsning (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Läsfrekvens morgontidning:</i>						
5-7 dagar/vecka	11	14	22	16	13	11
1-4 dagar/vecka	7	8	17	10	10	8
Mer sällan/aldrig	6	11	16	9	5	7
Antal svars personer	22654	776	547	411	902	25290

Omkring var tredje person uppger att de minst en gång per vecka diskuterar politik med andra personer. Andelen är något lägre bland svenskar, även om skillnaderna i det här fallet är relativt små (tabell 30). Var tredje person tar varje vecka också del av en bok, med undantag för första generationens invandrare från Europa där motsvarande andel är var fjärde person. Biblioteksbesök är vanligast bland invandrare från länder utanför Europa. Var fjärde utomeuropeisk invandrare går till biblioteket minst en gång per vecka, vilket kan jämföras med var tionde person bland gruppen svenskar.

De mer konstnärliga aktiviteterna som teckning, målning och poesiskrivande är vanligare bland andra generationens invandrare jämfört med svenskar och första generationens invandrare. Biobesöken är däremot få oavsett grupp, åtminstone beräknat på veckobasis.

Tabell 30. Andel som utövat en viss aktivitet minst en gång per vecka (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Gått på bio	1	2	3	3	2	1
Gått på bibliotek	10	17	26	17	13	10
Läst någon bok	36	24	34	32	31	36
Diskuterat politik	30	36	34	36	36	30
Tecknat, målat, skrivit poesi	8	9	7	14	13	9
Umgåtts med vänner	68	60	61	71	75	67
Umgåtts med grannar	25	26	21	22	20	25
Bett till Gud	18	36	48	28	16	19
Genomsnittligt antal svars personer	20000	650	460	350	800	22260

6. Sammanfattning

Skillnaderna mellan svenskars och invandrades medievanor har visat sig variera beroende på vilket medium som beaktats. Både när det gäller innehav och användning av eter- eller Internetrelaterade medier är skillnaderna mellan de olika grupperna relativt små. Skillnaderna blir istället desto tydligare när det gäller morgontidningsläsningen. För första generationens invandrare minskar såväl andelen prenumeranter som andelen läsare ju längre bort från Sveriges gränser personen ursprungligen kommer. Också andra generationens invandrare följer samma mönster, även om andelen prenumeranter och läsare är högre bland dessa grupper jämfört med första generationen.

Troligtvis spelar den tidningstradition man har med sig från hemlandet stor roll för benägenheten att köpa och läsa morgontidningar. Men också integrationen i det svenska samhället torde ha en avgörande påverkan på prenumerations- och läsvanorna. Människor som inte känner sig delaktiga i samhället, dels genom att befinna sig utanför arbetsmarknaden, dels genom att ha ett annat språk och andra kulturella vanor, tenderar att i lägre utsträckning än övriga grupper ta del av morgontidningarnas innehåll. Språket i tidningarna kan upplevas som för svårt för att man ska kunna förstå artiklarnas innehåll, men det kan också handla om att man som invandrare upplever att tidningarna aldrig eller sällan skriver om sådana saker som är relevant för invandrargrupperna.

Såväl första som andra generationens invandrare har en överrepresentation av unga vuxna och yngre medelålders individer i undersökningen relativt svenskar, vilket påverkar resultaten för prenumerations- respektive läsbenägenheten. Flera tidigare studier har visat att åldern har en stor påverkan på läsvanorna, något som också är tydligt i denna undersökning. Yngre läser mindre regelbundet än äldre, något som gäller för såväl svenskar som invandrare. Skillnaden ligger dock i att andelen regelbundna läsare är väsentligt lägre för samtliga invandrargrupper relativt svenskar, oavsett vilken åldersgrupp det handlar om.

Den ekonomiska situationen spelar också roll i sammanhanget. Framför allt första generationens invandrare har visat sig ha en överrepresentation av låginkomsttagare jämfört med svenskar. Kanske väljer vissa individer då att prioritera kabel-tv eller parabol framför morgontidningen, eftersom det ger möjlighet att ta del av kanaler som sänder från det egna landet, eller åtminstone från regionen runt omkring. För branschens del är frågan hur man kan fånga upp de invandrargrupper som i dagsläget mer eller mindre har valt bort morgontidningen. Svaret är ingalunda givet, men kanske handlar det om att söka hitta nya vinklar i nyhetsmaterialet som också fångar in invandrarnas intresseområden, eller att hitta en distributionsform som kan tilltala de olika grupperna. Att invandrarna är en viktig målgrupp för branschen råder det inga tvivel om, inte minst med tanke på hur stor andel av den totala befolkningen som dessa individer utgör.

Frågan är dock om den bild som målats upp av invandrades medieanvändning i de föregående kapitlen överensstämmer med bilden så som den ser ut i verkligheten? Troligtvis är det så att det framför allt är de mer ”försvenskade” invandrarna som valt att besvara undersökningen, vilket har att göra med att det krävs relativt goda kunskaper i svenska språket för att kunna förstå och besvara frågorna. Ett rimligt antagande är att resultaten för de olika grupperna skulle ligga något lägre om fler invandrare hade besvarat enkäten.

Referenser

- Andersson, Ulrika (2003a) *Läsning som förutsättning för tidningsläsning*. Göteborg: PM från Dagspresskollegiet, nr 41. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Andersson, Ulrika (2003b) *Tidningsläsning bland arbetslösa*. Göteborg: PM från Dagspresskollegiet, nr 44. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Andersson, Ulrika (2005a) "Mot nya läsvanor?". I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red.) *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborg: SOM-institutet, SOM-rapport 32.
- Andersson, Ulrika (2005b) "Att läsa eller inte läsa". I Bergström, Annika; Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red.) *Nypressat*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Göteborgs universitet.
- Carlsson, Ulla; Facht, Ulrika och Hellingwerf, Karin (2004) *Tidskriftsläsning i den digitala tidsåldern. Resultat från Mediebarometern 1979-2003*. Göteborg; Sveriges Nordicom, Göteborgs universitet.
- Hedin, Gunnar (2001), "Utländsk bakgrund ger sent inträde i arbetslivet" ur *VälfärdsBulletinen* Nr 3 2001. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (2005) "Rimligt förtroende?" i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red.) *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborg: SOM-institutet, SOM-rapport 32.
- Johansson, Bengt (1998) *Nyheter mitt ibland oss. Kommunala nyheter, personlig erfarenhet och lokal opinionsbildning*, Göteborg: Institutionen för Journalistik och Masskommunikation, Göteborgs Universitet.
- Kratz, Charlotta (1995) "Mediemöblemang". I Weibull, Lennart och Kratz, Charlotta (red.) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Lithner, Anders (2000) "Alla läser tidningen. Nästan" i Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red.) *Tryckt*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Lithner, Anders och Wadbring, Ingela (1998) "Morgontidningen i en föränderlig verklighet." I Nilsson, Lennart (red) *Mångfald - bilder av en storstadsregion*. Göteborg: SOM-institutet, SOM-rapport 21.
- McLeod, Jack M; Daily, Katie; Guo, Zhongshi; Everland Jr, William P.; Bayer, Jan; Yang, Seungchan and Wang, Hsu (1996) "Community Integration, Local Media Use, and Cemoctratic Processes." I *Communication Research*. Vol.23, No. 2. Sage Periodicals Press.
- Mediebarometer 2004* (2005). Göteborg; Nordicom-Sverige.
- Mäkinen, Valpuri (2004) *En tidning för alla? Om invandrades användning av och attityder till medier i allmänhet och dagstidningar i synnerhet*. Göteborg: PM från Dagspresskollegiet, nr 53. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Åke (2002) "Dagens invandrare – hustrur och barn" ur *VälfärdsBulletinen* Nr 4 2002. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Nilsson, Åke (2004) "Tio förre arbetsår för invandrare" i *Välfärd* Nr 4 2004. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Nilsson, Åke (2005a) *Efterkrigstidens invandring och utvandring*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Nilsson, Åsa (2005b) "Den nationella SOM-undersökningen 2004" i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red.) *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborg: SOM-institutet, SOM-rapport nr 36. *Mediebarometern* (2005). Göteborg: Sveriges Nordicom, Göteborgs universitet.
- Putnam, Robert D. (1996) *Den fungerande demokratin: medborgarandans rötter i Italien*. Stockholm: SNS Förlag.

- Reimer, Bo (1995) Ungdomar och medier. I Weibull, Lennart och Kratz, Charlotta (red.) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Sveriges officiella statistik - SOS (2004) *Utländsk bakgrund för studerande i grundutbildningen 2003/04 och forskarutbildning 2002/03*. Statistiska meddelanden, UF 19 SM 0401. Statistiska Centralbyrån.
- Stamm, Keith R.; Emig, Arthur G. and Hesse, Michael B. (1997) "The Contribution of Lokal Media to Community Involvement." I *Journalism and Mass Communication Quarterly*. Vol. 74, NO. 1, 97-107.
- Vogel, Joachim & Hjerm, Mikael (2002) "90-tals krisen slog hårt mot flyktingar" i *VälfärdsBulletinen* Nr 4 2002. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Weibull, Lennart (1995) "Lokal dagstidningsläsning och social skiktning". I Weibull, Lennart och Kratz, Charlotta (red.) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart (2005) "Sverige i tidningsvärlden" i Bergström, Annika; Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red.) *Nypressat*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart och Holmberg, Sören (1995) "Föränderligt förtroende" i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red.) *Mitt i nittiotalet*. Göteborg: SOM-institutet, SOM-rapport nr 16.

Innehållsförteckning

Förord	2
1. Inledning	3
Invandrare eller inte – en definitionsfråga	
Studiens uppläggning	
2. Från arbetskraftsinvandring till flykting- och anhöriginvandring	9
Invandrarnas demografiska sammansättning	
3. Medietillgång bland invandrare och svenskar	12
Bland tv-apparater och mobiltelefoner	
Hushållens dagstidningsprenumeration	
4. Invandrares och svenskars medievanor	20
Läsning av morgonpress	
Gratistidningar som komplement	
Kvällspressläsning	
Utländsk dagspress	
Tidskriftsläsning	
Radio, tv och Internet	
5. Samhällsförtroende och politiskt intresse	37
6. Sammanfattning	41
Referenser	42

Förord

Dagspresskollegiet vid JMG, Göteborgs universitet, belyser i återkommande frågeundersökningar tidningsläsningen bland befolkningen i Sverige. Stort fokus läggs vid analyser av läsning i olika åldersgrupper, beroende på utbildning och social klass etc. Vid ett par enstaka tillfällen har invandrares läsning analyserats.

Kollegiet fick hösten 2005 ett särskilt uppdrag från Tidningsutgivarna att närmare analysera invandrares tidningsläsning. Genom datamaterial som samlats in sedan mitten på 1990-talet har funnits möjlighet att titta närmare på olika invandrargrupperns användning av olika nyhetsmedier med dagstidningar och också nättidningar i centrum.

Invandrare är ett mångfacetterat uttryck som kan innebära olika definitioner. Rapporten inleds med en problematisering kring invandrarbegreppet. Läsning av svensk dagspress kräver naturligtvis vissa baskunskaper i det svenska språket. Sådana kunskaper i förhållande till invandring redogörs också för inledningsvis.

De resultat som sedan följer är i hög grad av beskrivande karaktär på ett mer generellt plan. Det årliga datamaterialet medger viss bearbetning i olika invandrargrupper, även om det hela tiden måste hållas i minne att andelen svarande med annan bakgrund än svensk är förhållandevis få. Genom att Dagspresskollegiet arbetar med långa tidsserier är det dock möjligt att utnyttja material från flera års undersökningar för att kunna redovisa även mindre svarsgrupper med rimlig säkerhet. Föreliggande rapport bygger på tio års mätningar och kan därför ge en unik bild av olika invandrargrupperns medievanor.

För innehållet i rapporten svarar författaren.

Göteborg i december 2005

Annika Bergström
Projektansvarig i Dagspresskollegiet

1. Inledning

Den svenska befolkningen består ungefär till en femtedel av personer som i mer eller mindre utsträckning kan sägas ha invandrarbakgrund. Mot den uppgiften är det inte särskilt svårt att motivera varför det är viktigt med en studie av de nya svenskarnas tillgång till och användning av svenska medier. Många av de som har invandrat till Sverige kommer från länder där exempelvis traditionen att läsa dagstidningar ser helt annorlunda ut jämfört med svenska förhållanden. I Sverige förväntas medborgarna att regelbundet ta del av dagspressens innehåll. Det är något som ligger i den svenska traditionen. Internationellt sett är det dock få länder som har en lika stark tidningstradition som Sverige, varför det för många människor inte alls är lika självklart att läsa dagstidningar.¹

På motsvarande sätt kan det också finnas helt andra traditioner när det gäller tillgången till och användningen av etermedier eller Internet. Beroende på hur situationen i hemlandet har sett ut kan även förtroendet för medierna variera. För vissa individer är misstron gentemot medierna och deras sätt att fungera stor på grund av tidigare erfarenheter, medan andra känner en stark tilltro till mediernas sätt att utföra sitt uppdrag.²

En förutsättning för att kunna ta del av mediernas innehåll är att man behärskar det språk som nyheter och annan information förmedlas på. För de individer som har flyttat till Sverige från något av de skandinaviska länderna är språkbarriären inte lika hög som för de som kommer från övriga delar av Europa eller världen. Språket sätter därmed, åtminstone till en början, gränser för vad som är möjligt att ta till sig av de svenska mediernas innehåll. Kanske blir det då mer naturligt att söka sig till de kanaler eller tidningar som förmedlar nyheter om omvärlden på det egna hemspråket.

Invandrare eller inte – en definitionsfråga

Det förekommer mycket varierande uppgifter om hur många invandrare det egentligen finns i Sverige, vilket i huvudsak beror på hur man väljer att definiera begreppet *invandrare*. Nedan följer en kortare summering av de avgränsningar som Statistiska Centralbyrån använder sig av för att kategorisera olika grupper av invandrare.

Ett sätt att definiera vilka personer som är svenskar eller ickesvenskar är att se till medborgarskapet. Antalet utländska medborgare, det vill säga människor som bor i Sverige men som inte har ett svenskt medborgarskap, uppgick vid slutet av år 2003 till 476 000 personer. Detta skulle sålunda kunna vara en typ av invandrargrupp. Samtidigt är det inte riktigt så enkelt att man bara kan se till en persons medborgarskap. Omkring en sjundedel av de utländska medborgarna är nämligen födda i Sverige, men har av ett eller annat skäl valt att inte byta medborgarskap.

Om man istället för medborgarskap väljer att se till antalet personer som är utrikes födda, uppgår siffran till 1 087 000. Denna grupp kommer fortsättningsvis att benämnas som första generationens invandrare. Personer som i sin tur är födda i Sverige, men med en eller båda föräldrarna födda utomlands beräknas uppgå till cirka 880 000. Det är dessa som framöver kommer att karakteriseras

¹ Weibull (2005).
² Mäkinen (2004).

som andra generationens invandrare. Av dessa har 560 000 en förälder som är född i Sverige och en förälder som är född i utlandet.

Tabell 1a. Sveriges befolkning 31 dec 2003 fördelad efter medborgarskap, eget och föräldrarnas födelseland (tusental)

	Kön	Svenska medborgare	Utländska medborgare	Samtliga	Procent svenska medborgare
Födda i Sverige					
<i>- med båda föräldrarna födda i Sverige</i>					
	Män	3 477	3	3 480	99,9
	Kvinnor	3 535	3	3 538	99,9
	Båda könen	7 012	6	7 018	99,9
<i>- med en förälder född i Sverige</i>					
	Män	279	10	289	96,5
	Kvinnor	266	9	276	96,7
	Båda könen	545	19	565	95,6
<i>- med båda föräldrarna födda utomlands</i>					
	Män	139	22	162	86,1
	Kvinnor	129	24	153	84,4
	Båda könen	269	46	315	85,3
Födda utomlands					
	Män	315	201	516	61,1
	Kvinnor	358	204	562	63,7
	Båda könen	673	405	1 078	62,4
Samtliga		8 500	476	8 976	94,7

Källa: Statistiska Centralbyrån

Omkring 16 procent av Sveriges befolkning består därmed av personer med utländsk bakgrund, det vill säga att de antingen själva är födda utomlands eller att de är födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands. Därtill kommer de personer som är födda i Sverige, men med en förälder född utomlands och en förälder född i Sverige. Dessa utgör cirka 6 procent av befolkningen.³ Totalt innebär det att en femtedel av den svenska befolkningen i mer eller mindre utsträckning har utländsk bakgrund.

Studiens uppläggning

Syftet för undersökningen är att studera hur invandrares medievanor och medietillgång ser ut i relation till de delar i befolkningen som är födda i Sverige av svenska föräldrar. För att söka nå ett svar på frågan har material från de årliga undersökningar som genomförts vid SOM-institutet, Göteborgs universitet, i samverkan med bland annat forskningsprogrammet Dagspresskollegiet, använts.⁴

Mellan åren 1996 och 2004 har det i dessa undersökningar ställts en fråga om i vilket land svarspersonen respektive hans eller hennes föräldrar i huvudsak har vuxit upp någonstans. De möjliga svarsalternativen har, förutom olika regioner inom landet, varit "annat land i Norden", "annat land i Europa" samt "annat land utanför Europa". Genom denna urvalsvariabel finns det

³ Nilsson (2005).

⁴ För en närmare beskrivning av SOM-undersökningen, se Åsa Nilssons metodkapitel "Den nationella SOM-undersökningen" (2005) alternativt www.som.gu.se.

alltså möjlighet att särskilja de grupper som är uppvuxna i Sverige med svenskfödda föräldrar, från de som vuxit upp utanför Sveriges gränser med icke svenskfödda föräldrar respektive de som är uppvuxna i Sverige men med en eller två föräldrar från ett annat land. Den första kategorin kommer fortsättningsvis att kallas för *svenskar*, medan de två andra kategorierna definieras som *första generationens invandrare* respektive *andra generationens invandrare*. Denna uppdelning görs enbart för att kunna jämföra olika gruppers medietillgång och medieanvändning, inte för att på något sätt värdera någon av grupperna.

För att nå ytterligare en dimension i studien kommer resultaten för första generationens invandrare att redovisas utefter om personen är uppvuxen i Europa (utanför Norden) eller i övriga världen. På motsvarande sätt kommer gruppen av andra generationens invandrare att delas upp i de som har två föräldrar från ett utomnordiskt land alternativt en svensk och en utrikes född förälder. Detta innebär att de grupper som invandrat från ett annat nordiskt land, alternativt vars föräldrar har invandrat från ett nordiskt land, har uteslutits ut studien. Orsaken är att det rimligen kan antas att de nordiska invandrarna har en medieanvändning som i relativt stor utsträckning liknar den svenska traditionen, något som tidigare forskning har kunnat visa på.⁵

De frågeundersökningar som ligger till grund för rapporten har haft en årlig svarsfrekvens som varit relativt hög, närmare sjuttio procent. Bortfallet bland första generationens invandrare är dock på grund av språksvårigheter betydligt större än bland de svenskfödda grupperna. Undersökningen bygger en postenkät med frågor på svenska, vilket till stor del utesluter de invandrare som inte behärskar svenska språket och som inte heller har möjlighet att få hjälp med översättningen. Det bidrar till att det finns en viss överrepresentation av de invandrare som kan svenska, vilket i sin tur innebär att det i de resultat som presenteras framöver finns en överskattning av användningen av svenska medier. Alla slutsatser bör därmed tolkas med viss försiktighet.

För att få en så stor bas som möjligt att utgå från, har de undersökningar som gjorts 1996-2004 slagits samman. Orsaken är att det under de enskilda åren har varit få med invandrarbakgrund som besvarat undersökningen. Detta gäller särskilt andra generationens invandrare med två utländska föräldrar (tabell 1b). De resultat som redovisas i rapporten bygger därför på ackumulerade värden för perioden 1996-2004. Det innebär bland annat att det inte har varit möjligt att göra jämförelser över tid inom respektive mellan de olika grupperna. Därmed går det inte att dra några slutsatser om hur utvecklingstendensen har sett ut för svenskar respektive invandrare.

Tabell 1b. Svarspersoner fördelat efter uppväxt 1996-2004 (antal och procent)

	Antal	Procent av svarspersonerna	Procent i befolkningen
Svenskar	23 035	84	76
Första generationens invandrare:			
- Norden	735	3	} 12
- Europa (utom Norden)	787	3	
- Övriga världen	557	2	
Andra generationens invandrare:			
- föräldrar från Norden	379	1	} 4
- föräldrar från Europa (utom Norden)	269	1	
- föräldrar från övriga världen	151	1	
- en utländsk och en svensk förälder	934	3	6

⁵ Weibull (2005).

Totalt	26 836	100	100
--------	--------	-----	-----

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2004 samt Statistiska Centralbyrån.

Det föreligger vissa demografiska skillnader mellan de svenskar och invandrare som besvarat SOM-undersökningen under de aktuella åren. Exempelvis är personer i den yngre medelåldern väsentligen överrepresenterade bland första generationens invandrare från ett utomeuropeiskt land relativt svenskar, liksom personer under trettio år överrepresenterade bland andra generationens invandrare (tabell 2). En betydligt högre andel av första generationens invandrare bor i ett hushåll med låg inkomst, vilket särskilt gäller för individer som kommer från ett land utanför Europa. Såväl första som andra generationens invandrare är i högre utsträckning än svenskar bosatta i någon av landets städer eller större tätorter. Dessa förhållande är högst väsentliga att ta hänsyn till i tolkningen av invandrarres respektive svenskars medievanor.

Tabell 2. Svenskars och invandrarres demografiska sammansättning i SOM-undersökningen, 1986-2004 (procent)

	Svenskar		Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
	Sverige	Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder		
<i>Kön:</i>							
Kvinna	51	52	47	51	52	51	
Man	49	48	53	49	48	49	
<i>Ålder:</i>							
15-29 år	20	15	18	51	38	21	
30-49 år	32	40	60	31	44	33	
50-64 år	28	28	17	15	13	27	
65-85 år	20	17	5	3	5	19	
<i>Civilstånd:</i>							
Ensamstående	30	25	31	49	39	30	
Gift/sambo	70	75	69	51	61	70	
<i>Utbildningsnivå:</i>							
Låg utbildning	48	29	27	26	29	46	
Medelhögutbildning	25	33	26	42	34	25	
Hög utbildning	27	28	48	32	37	29	
<i>Hushållets årsinkomst:</i>							
<200 000	23	38	49	29	22	24	
201 000- 600 000	66	56	46	61	66	65	
> 601 000	11	6	5	10	12	11	
<i>Familjeklass:</i>							
Arbetarfamilj	44	52	52	48	43	45	
Jordbrukarfamilj	4	1	2	1	1	3	
Tjänstemannafamilj	29	22	17	18	28	28	
Högre tjänstemanna- /akademikerfamilj	14	17	19	18	20	15	
Egen företagare	9	8	11	15	9	9	
<i>Boendeplats:</i>							
Stad/större tätort	57	71	81	78	66	59	
Mindre tätort/landsbygd	43	29	19	22	34	41	

Antal svarspersoner	23028	787	557	420	923	26828
---------------------	-------	-----	-----	-----	-----	-------

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2004.

I det följande avsnittet kommer invandrarnas situation i det svenska samhället att kortfattat beskrivas, där aspekter som invandringsorsak, åldersfördelning och sysselsättning tas upp. Därefter följer en jämförelse mellan medietillgången i de svenska hushållen respektive i invandrarhushåll, där betoningen i huvudsak ligger på olika slag av teknisk medieutrustning. Efter det följer ett kapitel om medieanvändningen bland invandrare och svenskar, där dagstidningsläsning, radiolyssnande, tv-tittande och Internetanvändning granskas.

2. Från arbetskraftsinvandring till flykting- och anhöriginvandring

Den egentliga invandringen till Sverige tog sin början efter andra världskriget.⁶ Innan dess hade invandringen i huvudsak utgjorts av svenskar som återvände från Nordamerika. Efter krigsslutet expanderade den svenska industrin snabbt och det uppstod en brist på arbetskraft. Till en början stod framför allt de nordiska länderna för arbetskraftsinvandringen, men snart rekryterades också arbetskraft från andra länder i Europa. Invandringens karaktär kom dock successivt att ändras under sextio- och sjuttitalen. Det huvudsakliga skälet var att efterfrågan på arbetskraft minskade inom tillverkningsindustrin, vilket medförde att det blev allt svårare för personer födda utomlands att få fotfäste på den svenska arbetsmarknaden. Utbildning och förmåga att kommunicera kom allt mer att värdesättas inom arbetslivet, vilket uteslöt många av de som inte hade svenska som modersmål.

I takt med att arbetskraftsinvandringen minskade, kom flyktinginvandringen och den därtill hörande invandringen av nära anhöriga att bli en allt växande del av migrationsflödet till Sverige. Sedan mitten av åttiotalet har denna form av invandring varit den klart dominerade. Migrationen har dock gått i vågor. Oftast har flödet berott på hur situationen i omvärlden har sett ut, men också på hur den svenska migrationspolitiken och dess regelverk har varit utformad. Under åttiotalet dominerades invandringen av individer från oroshärdar som Irak, Chile, Libanon, Turkiet och Polen, medan början av nittiotalet dominerades av personer från Asien och Balkan, även om också invandringen från Afrika ökade.

Under den senaste tioårsperioden har färre invandrare fått uppehållstillstånd i form av skyddsbehov, medan något fler har fått tillstånd på grund av humanitära grunder. Antalet personer som har fått tillstånd på grund av familjanknytning till en eller flera personer bosatta i Sverige har i sin tur fördubblats. Nästan varannan invandrare hade vid åren runt millennieskiftet familjeskäl som grund för bosättning i Sverige.⁷

Invandrarnas demografiska sammansättning

Oavsett om det är de svenska delarna befolkningen eller gruppen av invandrare som beaktas, är det tydligt att det framför allt är unga människor som är benägna att flytta på sig. Det gäller oberoende av om det handlar om att flytta från föräldrahemmet till en egen bostad i samma kommun, eller att flytta från det land man vuxit upp i till ett annat land i världen. Som regel är kvinnor något mer benägna att flytta än män, och de gör det också i yngre åldrar jämfört med männen.

Bland personer som invandrat till Sverige har åldersintervallet 20-30 år varit det vanligaste vid tidpunkten för invandringen. Sedan början av nittiotalet har det dock skett en viss förskjutning där invandringen av personer i trettioårsåldern har ökat. Nittiotalets flykting- och anhöriginvandring utmärktes bland annat av att invandringen av barnfamiljer ökade, vilket innebar att det vid början av 2000-talet fanns en större andel yngre barn bland de invandrande grupperna än vad som varit fallet tidigare.

⁶ Avsnittet bygger om inte annat anger på Nilsson (2005a).
⁷ Nilsson (2002).

Sedan arbetskraftsinvandringen började minska under sextio- och sjuttiotalen, har bosättningsmönstret för de utrikes födda förändrats. Tidigare bodde större delen av invandrarna i bruks- och industriorter, det vill säga på de platser där det fanns tillgång till arbeten. Flykting- och anhöriginvandrarna har de senaste decennierna istället i högre utsträckning bosatt sig i storstäderna eller i dess närhet. I vissa kommuner utgör de utrikes födda upp till en tredjedel av samtliga kommuninvånare (tabell 2), i andra är det så få som 2 procent av invånarna som är födda i ett annat land än Sverige. Andelen utrikes födda är överlag liten i kommunerna i norra Sverige, med undantag för kommunerna längs finska gränsen och i Umeå.

Tabell 3. Kommuner med högst andel utrikes födda 2003 (procent)

Kommun	Procent
Haparanda	39
Botkyrka	33
Södertälje	25
Malmö	25
Huddinge	21
Övertorneå	21
Upplands Väsby	20
Solna	20
Landskrona	20
Eda	20
Göteborg	20
Sigtuna	20

Källa: Statistiska Centralbyrån

Tre av kommunerna i tabellen ovan karakteriseras av en hög grad av nordiska invandrare. Det är framför allt Haparanda och Övertorneå vid finska gränsen som dragit till sig finländare, medan Värmländska Eda har dragit till sig normän. På motsatt sätt karakteriseras kommuner som Botkyrka, Malmö och Göteborg av en hög andel utomnordiska flykting- och anhöriginvandrare.

I samband invandring talas det ofta om de nya svenskarnas grad av integration i det svenska samhället. Ett sätt att se på invandrades integration är deras ställning på den svenska arbetsmarknaden. Tack vare bristen på arbetskraft vid mitten av det föregående århundradet var sysselsättningen bland invandrare ungefär densamma som för inrikes födda, åtminstone sett till männens situation. För kvinnor födda utomlands var sysselsättningen högre än bland kvinnor födda i Sverige, men samtidigt lägre jämfört med de utrikes födda männen. I takt med att sysselsättningen inom industrin minskade sjönk andelen förvärvsarbetande bland invandrade män något i relation till inrikes födda män. Samtidigt tog allt fler svenskfödda kvinnor steget in på arbetsmarknaden och mellan åren 1960-1990 fördubblades sysselsättningsnivån för denna grupp för att i slutet av perioden tangera männens nivå. Även bland de utrikes födda kvinnorna ökade andelen förvärvsarbetande, dock i lägre takt än för de inrikes födda kvinnorna.⁸

⁸ Nilsson (2004; 2005a).

I början av nittioalet drabbades Sverige av en ekonomisk kris, där det sena åttiotalets höga sysselsättning på några år kom att förbytas i långtidsarbetslöshet och försämrad ekonomi för många medborgare. Mer än en halv miljon människor förlorade sitt arbete inom en fyraårsperiod och vid mitten av årtiondet låg sysselsättningen på samma nivå som tjugo år tidigare.⁹ De grupper som framför allt drabbades av lågkonjunkturen var personer som stod i begrepp med att etablera sig på den svenska arbetsmarkanden, däribland ungdomar och personer som kommit till Sverige under den senare delen av åttiotalet och under nittioalet.¹⁰ Medan sysselsättningen för de inrikes födda föll med över tio procent, föll andelen sysselsatta bland de utrikes födda med mer än tre gånger så mycket. Förvisso skedde en viss upphämtning under den senare delen av nittioalet, men fortfarande i början av 2000-talet var sysselsättningen bland invandrare ungefär tjugo procent lägre jämfört med femton år tidigare.¹¹

Inträdet på arbetsmarknaden har i spåren av nittioalets lågkonjunktur förskjutits såväl för inrikes som för utrikes födda individer. År 1990 hade sjuttio procent av de svenska ungdomarna förvärvsarbete vid tjugo års ålder. Tio år senare uppnåddes motsvarande nivå först vid 27 års ålder. Bland de utrikes födda har skillnaderna blivit än större. Unga vuxna födda i Sverige har de senaste åren tagit plats på arbetsmarknaden tidigare än de som varit födda utomlands. Bland de svenskfödda har de som haft minst en förälder född i Sverige etablerat sig tidigast. I de fall då båda föräldrarna varit födda utomlands har etableringen skett senare. Allra senast har den dock skett för de unga vuxna där såväl de själva som båda deras föräldrar har varit födda i ett annat land än Sverige. Detta gäller även för de personer som varit bosatta i Sverige under en period av minst fem år. Etableringen i den sistnämnda gruppen har dock varierat stort beroende på vilket land individerna kommit ifrån. Svårast att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden har personer som ursprungligen kommit ifrån Asien eller Mellanöstern haft.¹²

När det gäller utbildning har personer med utländsk bakgrund varit underrepresenterade på de svenska universiteten och högskolorna. Under nittioalet hade ungefär var tionde nybörjarstudent utländsk bakgrund, att jämföra med 14 procent i början av 2000-talet. Andelen första och andra generationens invandrare har därmed ökat något under de senaste åren, men jämfört med befolkningen som helhet är personer med utländsk bakgrund något underrepresenterade bland nybörjarna. Bland befolkningen i åldern 18-25 år var 5,7 procent nybörjare i högskolan läsåret 2003/04. Andelen var dock något högre för individer med svensk bakgrund jämfört med individer med utländsk bakgrund. Bland 18-25 åringar med svensk bakgrund var andelen högskolenybörjare 5,9 procent, medan den för motsvarande åldersgrupp bland nybörjare med utländsk bakgrund var 4,8 procent. I den senare gruppen var representationen högre för personer födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar (andra generationens invandrare) jämfört med utrikes födda individer (första generationens invandrare). Skillnader i representation mellan olika invandrargrupper är dock stor. Många ungdomar med iransk och bosnisk bakgrund har exempelvis valt att studera vidare på högskolan, medan få med afrikansk och irakisk bakgrund gör det.¹³

Mot denna bakgrund kommer så invandrades respektive svenskars medieinnehav och medieanvändning att granskas närmare i de följande kapitlen.

⁹ Andersson (2003b).

¹⁰ Hedin (2001).

¹¹ Nilsson (2005); Andersson (2003b); Hedin (2001); Vogel och Hjerm (2002).

¹² Hedin (2001).

¹³ SOS (2004).

3. Medietillgång bland invandrare och svenskar

Hur människor i allmänhet väljer att utrusta sina hem är oftast beroende av den personliga smaken och funktionen som en viss typ av mediemöblemang fyller för individen. Den som har ett stort intresse för musik och ljud har kanske valt att investera i många ljudtekniska apparater, medan den som är intresserad av film kan ha valt att satsa på en storbilds-tv eller filmprojektor. Vilken medieutrustning en person väljer är inte enbart en estetisk fråga, även om cd- och dvd-spelare, tv-apparater och mobiltelefoner också innefattar en estetisk aspekt. Valet av utrustning är en del av de många signaler som den enskilde konstant sänder ut till omgivningen. Att ha en viss typ av märke på kläderna eller att ha vissa vanor är viktiga signaler som talar om vilken identitet en person har.¹⁴

Men tillgången till medier kan också vara beroende av den enskildes ekonomiska situation. Förutsättningarna för att kunna införskaffa olika former av mediemöblemang är att det finns någon form av ekonomiskt kapital i hushållet. För de mer resurssvaga grupperna i samhället kan detta vara en faktor som begränsar medieinnehavet i hemmet. Det är inte orimligt att tänka sig att delar av de som invandrat till Sverige de senaste årtiondena har mindre ekonomiska marginaler än befolkningen som helhet, med tanke på de begränsade möjligheter som funnits att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden.¹⁵

Samtidigt som graden av resurser kan sätta ramarna för ett hushålls medietillgång, kan också kulturella vanor påverka i vilken utsträckning en individ väljer att hålla sig med en viss typ av media. En jämförelse med de europeiska länderna utanför Norden, ger vid hand att andelen regelbundna morgontidningsläsare i många fall är betydligt lägre för vissa länder jämfört med Sverige.¹⁶ Traditionen att använda vissa medier ser därmed olika ut beroende på varifrån en person kommer. Att flytta till ett nytt land innebär oftast inte att man omedelbart anammar de traditioner och vanor som bjuds där. Vanor är istället mer djupt rotade och inte sällan kan en person välja att behålla de traditioner och normer som han eller hon hade i sitt hemland.

En viktig aspekt att belysa i sammanhanget är därför hur de invandrare som är bosatta i Sverige har valt att ta till sig de svenska medierna. I det följande kommer medietillgången i invandrarhushåll respektive i svenska hushåll att jämföras, liksom skillnaderna mellan första och andra generationens invandrare. Att ha tillgång till medier är en förutsättning för att också kunna använda dem, även om det givetvis inte per automatik går att sätta likhetstecken mellan medieinnehav och medieanvändning.

Bland tv-apparater och mobiltelefoner

¹⁴ Kratz (1995).

¹⁵ Se föregående kapitel.

¹⁶ World Press Trends 2004.

De flesta hushåll i Sverige har numera en omfattande medieutrustning inom hemmets väggar. I stort sett alla har tv och telefon, likaså text-tv, video och cd-spelare. Flertalet hushåll har också tillgång till en eller flera mobiltelefoner (tabell 4). När det gäller tv-innehav är andelen något lägre för personer födda utanför Europa. Några stora skillnader i förhållande till de övriga grupperna handlar dock inte om. Ett liknande mönster syns även när det gäller text-tv, vilket hänger samman med tv-innehavet.

Tabell 4. Hushållens medieinnehav, ackumulerade värden för åren 1996-2004 (procent)¹⁷

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
TV	97	93	88	95	95	96
Text-TV	84	82	78	85	82	84
Video	81	79	79	89	88	81
DVD-spelare	25	25	28	39	33	25
Kabel-TV	41	47	55	62	47	73
Digital-TV	14	16	15	26	13	14
Parabolantenn	21	38	27	31	22	21
CD-spelare	79	76	77	90	91	79
Telefon	97	94	91	95	96	96
Mobiltelefon	75	67	70	83	82	75
Fax	17	20	20	30	26	18
Persondator	61	55	64	76	73	62
Skrivare	64	57	65	72	72	64
Internetanslutning	52	42	51	58	52	52
Modem	47	59	55	53	43	47
Bredband	13	22	37	36	18	14

Kommentar: Antalet svarspersoner för gruppen svenskar varierar mellan 2909 och 23035. För övriga grupper varierar antalet mellan 61 och 923. Variationen beror på att inte alla frågor har ställts samtliga år.

Vilka tv-kanaler som är tillgängliga i ett hushåll är många gånger beroende av var en person bor samt vilket intresse han eller hon har för att ta del av det utbud som ligger utanför det markbundna nätet. Personer som bor i flerfamiljshus i en stad har som regel ofta tillgång till satellit- eller kabelsända tv-kanaler, eftersom dessa ofta ingår i någon form av basutbud som fastighetsägaren erbjuder de boende. För de grupper som istället bor i villa eller utanför städerna, handlar tillgången till fler kanaler än de marksända oftast om ett aktivt val, där individerna själva har valt att investera i den typ av teknik som krävs för att få tillgång till ett större kanalutbud.

När det gäller tillgången till kabel-tv, digital-tv samt parabolantenn skiljer sig situationen något mellan de undersökta grupperna. Tillgången till kabel-tv är större bland såväl första som andra generationens invandrare, relativt de svenska hushållen. Bland första generationens invandrare är andelen störst bland de individer som kommer från ett utomeuropeiskt land, bland andra generationens invandrare är tillgången störst bland personer med två utländska föräldrar.

¹⁷ Samtliga resultat i rapporten bygger på ackumulerade värden för åren 1996-2004.

Precis som för kabel-tv är andelen innehavare av parabolantenn störst bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar. Lägst andel återfinns bland svenskar samt andra generationens invandrare med en svensk respektive en utländsk förälder. Att andelen parabolinnehavare är större i ickesvenska hushåll kan snarast tyda på att det finns ett behov av att kunna följa nyheter från hemlandet, eller åtminstone den delen av världen, vilket bidrar till att fler i dessa grupper skaffar egen parabolantenn för att få tillgång till de kanaler där den typen av informationsteknik som digital-tv är däremot mer jämnt spridd bland svenskar respektive första generationens invandrare, där omkring vart sjätte hushåll har tillgång till den typen av tv-distribution. Situationen är likartad också för andra generationens invandrare med en svensk och en utländsk förälder. Den grupp som skiljer ut sig är andra generationens invandrare med två utländska föräldrar. I denna grupp uppger var fjärde person att han eller hon har tillgång till digital-tv i hemmet. Troligen beror skillnaden på att andra generationens invandrare är något yngre än övriga grupper, men också på att de ekonomiska villkoren sannolikt är bättre för denna grupp jämfört med första generationens invandrare.

Då det gäller övriga medietekniska apparater är andelen som äger cd-spelare alternativt mobiltelefoner högre för personer som tillhör andra generationens invandrare. Motsvarande situation gäller också för innehav av persondatorer och skrivare.

En intressant aspekt att ta upp i sammanhanget är om medieinnehavet skiljer sig åt mellan de grupper som är bosatta i någon av landets städer respektive de som bor i en mer landsortsliknande bebyggelse. En närmare titt på de tekniska apparater som på ett eller annat sätt kan kopplas samman med tv-tittande visar att skillnaderna mellan grupperna framför allt ligger i tillgången till kabel-tv respektive parabolantenn (tabell 5). Kabel-tv är betydligt mer vanligt i de hushåll där personen bor i en stad eller större tätort. På motsvarande sätt är tillgången till parabolantenn mer vanligt i landsortshushåll. Dessa förhållanden gäller oavsett om hushållet består av svenskar eller första respektive andra generationens invandrare, även om skillnaderna är särskilt framträdande då det gäller andra generationens invandrare. Förklaringen till att andelen stadsboende med tillgång till kabel-tv är större än andelen med tillgång till parabolantenn, beror sannolikt på att många av personerna bor i flerfamiljshus där det finns tillgång till kabel-tv.

Tabell 5. Hushållens tv-relaterade medieinnehav efter boendeplats (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Stad/större tätort</i>						
TV	97	93	88	95	96	97
Text-TV	84	83	80	85	81	84
Video	81	79	80	88	87	81
DVD-spelare	27	26	30	40	34	27
Kabel-TV	57	54	56	68	58	57
Digital-TV	12	15	15	15	11	12
Parabolantenn	14	35	27	28	14	16
<i>Landsbygd/mindre tätort:</i>						
TV	97	94	89	93	95	96
Text-TV	84	79	73	87	84	84
Video	82	79	77	90	90	82
DVD-spelare	22	21	18	34	31	23

Kabel-TV	21	34	51	40	28	23
Digital-TV	17	17	17	22	17	17
Parabolantenn	30	43	31	45	35	31

Kommentar: Antalet svarspersoner varierar mellan 78 och 12989.

Då det gäller hushållens övriga medieinnehav framträder inga större skillnader mellan de grupper som bor i städer eller större tätorter respektive de som bor i mindre tätorter eller landsbygd (tabell 6). Ett undantag finns dock i innehavet av persondator respektive tillgång till Internetuppkoppling, vilket är större bland de grupper som bor i städer.

Tabell 6. Hushållens övriga medieinnehav efter boendeplats (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Stad/större tätort:</i>						
CD-spelare	81	79	75	91	91	81
Telefon	97	95	90	95	96	96
Mobiltelefon	76	70	72	83	80	76
Fax	17	20	20	30	25	18
Persondator	64	58	65	78	73	65
Skrivare	64	55	65	73	71	64
Internetanslutning	55	46	53	55	52	54
Modem	49	*	*	46	*	48
Bredband	19	30	39	41	22	21
<i>Landsbygd/mindre tätort:</i>						
CD-spelare	76	69	80	85	91	77
Telefon	97	93	93	97	96	96
Mobiltelefon	75	59	64	84	85	75
Fax ¹	17	20	23	28	27	17
Persondator	58	49	57	66	73	58
Skrivare	64	65	69	71	74	65
Internetanslutning	49	34	44	68	54	49
Modem	46	*	*	68	*	46
Bredband	4	*	*	*	*	4

Kommentar: Antalet svarspersoner varierar mellan 49 och 12989. * N-värdet är för lågt för att det ska gå att dra rimliga slutsatser av resultatet. Variationen i antalet svarspersoner beror på att inte alla frågor har ställts samtliga år. Exempelvis tillkom digital-tv först 1998 och DVD 1999.

Hushållens dagstidningsprenumeration

Så långt har undersökningen uppehållit sig vid det teknikbaserade medieinnehavet. Det finns dock ytterligare en relevant aspekt att belysa i sammanhanget, nämligen tillgången till en morgontidningsprenumeration.

Det visar sig vid en jämförelse att det framför allt är denna typ av medieinnehav som skiljer sig åt mellan de olika grupperna. Högst andel prenumeranter återfinns i gruppen med svensk bakgrund, där tre av fyra personer uppger att de har en prenumerations i hushållet (tabell 7). Därefter är dock kurvan starkt sluttande för de grupper som tillhör första generationens invandrare. Bland personer födda utanför Europa uppger endast trettio procent att det finns en morgontidningsprenumeration i hushållet.

Bland andra generationens invandrare är andelen morgontidningsprenumeranter också låg, särskilt för personer med två utländska föräldrar. Att ha en svensk respektive en utländsk förälder tycks ha en väsentlig inverkan på prenumerationsbenägenheten, då det bland dessa individer finns en högre andel prenumeranter jämfört med övriga invandrargrupper.

I det här sammanhanget spelar sannolikt traditionen från hemlandet in som en viktig förklaring till varför situationen ser ut som den gör i de olika grupperna. Sverige har, som nämnts redan inledningsvis, en stark tidningstradition som saknar motsvarighet i de flesta länder, varför prenumerationsbenägenheten också är större bland de svenska respondenterna.

Tabell 7. Andel som prenumererar på en morgontidning (procent)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Prenumeranter	75	47	30	48	64	72
Antal svars- personer	23035	787	557	420	923	26836

Samtidigt är förekomsten av en morgontidningsprenumeration i hushållet inte bara en fråga om tradition. Det handlar i lika stor utsträckning om tillgången till resurser samt graden av integration bland de enskilda individerna. Att prenumerera på en morgontidning kostar pengar, vilket förutsätter att det finns ekonomisk möjlighet för hushållet att kunna avsätta en viss summa per år för att få morgontidningen distribuerad hem i brevlådan. Många av de som invandrat till Sverige har under det senaste decenniet haft svårt för att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Avsaknaden av arbete innebär för de allra flesta att tillgången till ekonomiska resurser är begränsad, vilket sannolikt inte gynnar benägenheten att skaffa sig en morgontidningsprenumeration.

På motsvarande sätt spelar graden av integration i det svenska samhället roll för huruvida en person väljer att ha en prenumerations eller inte. Att flytta till ett nytt land innebär bland annat att konfronteras med ett nytt språk och en ny samhällskultur, där de underliggande normerna kanske inte alls stämmer överens med de vanor och traditioner man haft i hemlandet. Forskning har tidigare kunnat visa att en persons upplevda delaktighet och integration i samhället påverkar benägenheten att ta del av morgontidningar.¹⁸ För de grupper som har en lägre grad av integration och delaktighet

¹⁸ Johansson (1998); McLeod m fl. (1996); Putnam (1996), Stamm m fl. (1997).

i det svenska samhället, kan motivationen att prenumerera på en morgontidning vara begränsad eftersom man inte upplever att tidningen tar upp sådant som är relevant för en själv.

Att ha eller inte ha en morgontidningsprenumeration i hushållet handlar också om prioriteringar. Det kan mycket väl finnas ekonomiskt utrymme för att hålla sig med en morgontidning, men intresse och behov kan göra att man istället väljer att prioritera en annan typ av media. Exempelvis kan det upplevas som viktigare att ha tillgång till kabel-tv eller Internetuppkoppling för att på så sätt kunna ta del av program och nyheter som berör andra delar av världen, medan den lokala morgontidningen upplevs som mindre viktig i det sammanhanget.

En jämförelse mellan de individer som bor i städer eller större tätorter respektive mindre tätorter och landsbygd, ger vid hand att det inte finns några större skillnader när det gäller prenumerationsbenägenhet inom respektive grupp (tabell 8). Det finns en tendens till att andelen prenumeranter är något högre i de grupper som bor i mindre tätorter eller landsbygd, men skillnaderna är i de flesta fall marginella.

Tabell 8. Andel morgontidningsprenumeranter efter boendeplats (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Stad/större tätort:</i>						
Andel prenumeranter	75	47	30	48	63	71
<i>Landsbygd/mindre tätort:</i>						
Andel prenumeranter	76	47	34	48	65	74

Desto större skillnad är det istället om ålder tas med i beräkningen (tabell 9). Det visar sig då att benägenheten att prenumerera på en morgontidning är betydligt större bland de äldre än bland de unga vuxna. Förhållandet gäller för samtliga grupper, oavsett om det handlar om svenskar eller invandrare.

Att yngre i lägre utsträckning är äldre är benägna att avstå från en morgontidningsprenumeration är i sig inget nytt, det har konstaterats även i tidigare studier. De yngre grupperna befinner sig oftare i en mer aktiv och intensiv livsfas, där vanor och livsstil skiljer sig markant från de äldre. Detta påverkar i sin tur både prenumerationsbenägenhet och läsvanorna.¹⁹ Många unga vuxna har ännu inte fått en stabil position på arbetsmarknaden och en stor del av gruppen har inte nått den vanestabilitet som ofta förknippas med familjebildande. Fasen kan vara mer eller mindre intensiv beroende på hur individernas vardagliga situation ser ut. Ensamstående unga är till exempel mer rörliga i sina vanor är gifta och samboende. Livssituationen är därför en viktig förklaringsfaktor till hur stort intresset för att prenumerera på en morgontidning egentligen är.

Denna situation gäller oavsett om det är svenskar eller invandrare som avses. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att andelen unga vuxna och medelålders är väsentligen överrepresenterade bland invandragrupperna, vilket i allra högsta grad påverkar resultaten (se tabell 2). Men för

¹⁹ Andersson (2005a); Reimer (1995).

invandrarnas del tillkommer ytterligare några faktorer som spelar roll för prenumerationsbenägenheten. Den upplevda integrationen i samhället är en sådan faktor, liksom den tidningstradition man bär med sig från hemlandet. Särskilt tydligt är detta för första generationens invandrare.

Tabell 9. Andel morgontidningsprenumeranter efter ålder (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
15-29 år	62	26	24	33	59	58
Antal svarspersoner	4658	121	99	214	348	5573
30-49 år	72	37	30	58	63	68
Antal svarspersoner	7367	317	335	131	409	8967
50-85 år	84	63	37	72	77	81
Antal svarspersoner	11 003	349	123	75	166	12288
Samtliga 15-85 år	75	47	30	48	64	72
Antal svarspersoner	23035	787	557	420	923	26836

En intressant fråga ur branshperspektiv är hur prenumerationsbenägenheten kommer att förändras bland de unga vuxna då dessa blir äldre. Kommer de att prenumerera på en morgontidning i lika stor utsträckning som sina föräldrar, eller kommer de att behålla sina nuvarande vanor?

Hur situationen kommer att se ut i framtiden är givetvis omöjligt att sia om. Möjligen går det att spekulera i vilken betydelse det kommer att få om dagens unga invandrare väljer att bibehålla sin låga prenumerationsgrad också framöver, samtidigt som nya grupper av invandrare flyttar till Sverige, som också de har en låg prenumerationsbenägenhet. Följden skulle i så fall bli att andelen prenumeranter minskar i takt med att andelen invandrare ökar. Samtidigt är det inte alls säkert att scenariot blir just så. Det finns också andra aspekter som måste vägas in i sammanhanget.

En sådan är exempelvis utbildning. Undersökningen visar att andelen prenumeranter är högst bland de högutbildade grupperna, oavsett om det handlar om svenskar eller invandrare (tabell 10). Skillnaden mellan låg- respektive högutbildade svenskar är dock inte särskilt stor när det gäller prenumerationsbenägenheten. Sjuttiofyra procent av de lågutbildade svenskarna prenumererar på en morgontidning vilket kan jämföras med åttio procent av de högutbildade. Skillnaderna är desto större bland invandrarna. Exempelvis prenumererar endast tjugotvå procent av lågutbildade invandrarna som ursprungligen kommer från ett utomeuropeiskt land, medan motsvarande andel bland de högutbildade är trettioåtta procent. Bland första generationens invandrare från ett europeiskt land är andelen prenumeranter bland de lågutbildade högre än bland de medelutbildade. Samma situation gäller även för andra generationens invandrare med två utländska föräldrar.

En hög utbildningsnivå innebär dock inte att prenumerationsbenägenheten ligger på samma nivå för svenskar som för invandrare. Skillnaderna mellan de olika grupperna är stora. Bland högutbildade svenskar uppger åttio procent att de har en morgontidningsprenumeration i hushållet. Detta kan jämföras med motsvarande grupp bland första generationens invandrare från ett utomeuropeiskt land, där knappt fyrtio procent uppger att de prenumererar på en morgontidning.

Tabell 10. Andel morgontidningsprenumeranter efter utbildningsnivå (procent)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Låg utbildning	74	48	22	51	54	72
Antal svarspersoner	8069	165	102	78	191	9048
Medelhög utbildning	75	42	22	39	63	71
Antal svarspersoner	4165	187	98	128	224	4991
Hög utbildning	80	53	38	65	72	76
Antal svarspersoner	4709	213	184	96	247	5651

Sett till invandrargruppen som helhet är det möjligt att tänka sig att andelen prenumeranter skulle komma att öka framöver i takt med att allt fler invandrare tar plats på de svenska universiteten och högskolorna och därmed skaffar sig en högre utbildning, men några säkra slutsatser i den frågan går inte att dra utifrån de resultat som redovisas här.

4. Invandrades och svenskars medievanor

Tillgången till olika medier är en viktig faktor för hur regelbundenheten i medievanorna ser ut. Att ha en morgontidningsprenumeration innebär att sannolikheten för att en person också tar del av dess innehåll är större, även om det inte med nödvändighet måste vara så. Samtidigt är det inte bara prenumerationsbenägenheten som styr huruvida en person tar del av dagspress eller inte – tillgång till tidningen kan även finnas på annan plats, som till exempel på arbetsplatsen eller i skolan.

Omkring åttio procent av befolkningen läser regelbundet någon form av dagstidning. Med regelbundet menas då läsning minst fem dagar per vecka för morgontidningar och minst tre dagar per vecka för kvälls- och gratistidningar. Totalt sett har andelen regelbundna dagstidningsläsare sjunkit något sedan slutet av åttiotalet, vilket framför allt har berott på att andelen kvällstidningsläsare har minskat. Också de regelbundna morgontidningsläsarna har minskat i omfattning, om än inte i lika stor utsträckning som kvällstidningsläsarna.²⁰ De senaste åren har dock kvällspressens upplagor tenderat att öka något. Såväl Orvestos som Mediebarometerns mätningar har visat på en ökning av andelen läsare av kvällspress under 2004, men detta är något som inte har syns i SOM-institutets undersökning.²¹

Exponeringen för tv ligger en genomsnittlig dag på ca 85 procent. Tillkomsten av TV4 och den ökade tillgången till satellitkanaler har givit en svag ökning av tv-tittandet sedan början av nittiotalet. När det gäller radiolyssnandet tar ca 73 procent del av denna medieform en genomsnittlig dag, även om skillnaderna mellan de enskilda kanalerna är stora.²²

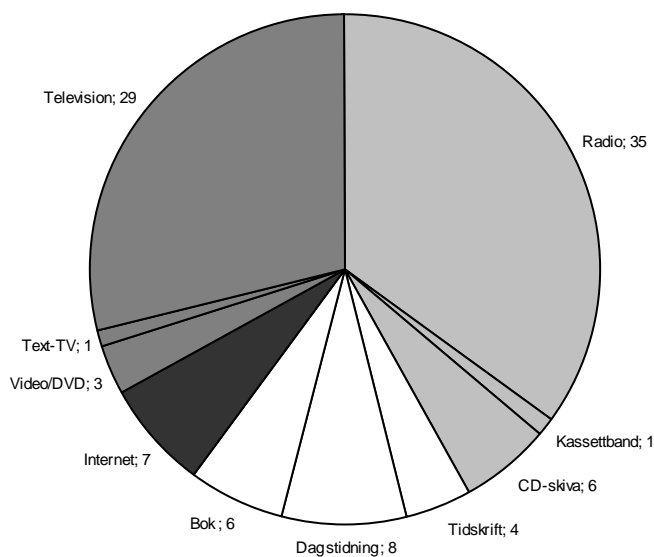
Bruttotiden för befolkningens medieanvändning låg 2004 på 5 timmar och 51 minuter (figur 1). Radio och tv dominerar den tid som ägnas åt massmedier. Radiolyssnandet står för 35 procent av bruttotiden, medan motsvarande andel för tv-tittande uppgår till närmare 30 procent. Ljudmedierna står tillsammans för 42 procent av den tid befolkningen ägnar åt medier en genomsnittlig dag. De tryckta medierna upptar ungefär en femtedel av tiden, medan en tredjedel ägnas åt medier för rörliga bilder. Uppgifterna gäller för hela befolkningen mellan 9-79 år och särskiljer därmed inte invandrare från svenskar.

²⁰ Andersson (2005a).

²¹ Huvudorsaken är troligen att mätningarna görs på olika sätt, där exempelvis Mediebarometern fångar upp *faktisk exponering* medan SOM-undersökningen tar fasta på *vanan* att läsa. En person som en given dag har läst en kvällstidning men som normalt inte brukar göra det, blir då i Mediebarometern definierad som läsare medan denne enligt SOM-mätningen istället tillhör gruppen av sällanläsare. Dessutom kan en person ha ökat sin läsning från fem till sju dagar per vecka, vilket innebär att han eller hon köper ytterligare två tidningar varje vecka, men detta syns inte i mätningarna av läsvanan eftersom båda läsfrekvenserna ligger inom samma intervall (5-7 dagar/vecka).

²² Mediebarometern 2004.

Figur 1. Den bruttotid som befolkningen 9-79 år ägnar åt massmedier fördelat på olika medier 2004 (procent)

Kommentar: Uppgifterna bygger på Nordicom- Sveriges Mediebarometer 2004, Göteborgs universitet. Den totala bruttotiden för svenskarnas medieanvändning är 5 timmar och 51 minuter per dag, vilket blir 351 minuter.

Läsning av morgonpress

Större delen av befolkningen tar någon gång del av en dagstidning. Hur ofta det sker varierar dock från person till person. Vanan att läsa styrs i stor utsträckning av vilket utbud som finns till hands, men den beror också av individuella faktorer. Läsvanorna kan därmed se olika ut för olika människor beroende på i vilken fas av livet den enskilde befinner sig, hur livsstil och livssituation ser ut.

För vissa människor är dagstidningen en självklar del i vardagen, en oundgänglig källa till information och kunskap om det omgivande samhället, såväl det lilla som det stora. Morgontidningen kan vara en lika viktig del vid frukostbordet som själva frukosten, och kvällstidningen en lika viktig del vid eftermiddagsfikan som kaffet och kakan. För andra människor är dagspressläsningen inte lika betydelsefull, läsningen sker kanske snarast mer spontant när tillfälle ges, än vid vissa regelbundna situationer. Och för några grupper är dagstidningsläsningen i stort sett obefintlig.

Forskning om svenska folkets läsvanor har kunnat visa på att det framför allt är graden av resurser, integration samt stabilitet, eller "rörlighet", som utmärker skillnaderna mellan de som läser och de som inte läser morgontidningar. I huvudsak har det varit de resursstarka grupperna som utgjort de regelbundna läsarna, medan de resurssvaga i större utsträckning har befunnit sig i gruppen av sällan- eller icke-läsare. Det har också varit tydligt att det är bland de resurssvaga som andelen regelbundna läsare har minskat över tid. Att tillhöra en resurssvag grupp kan bland annat

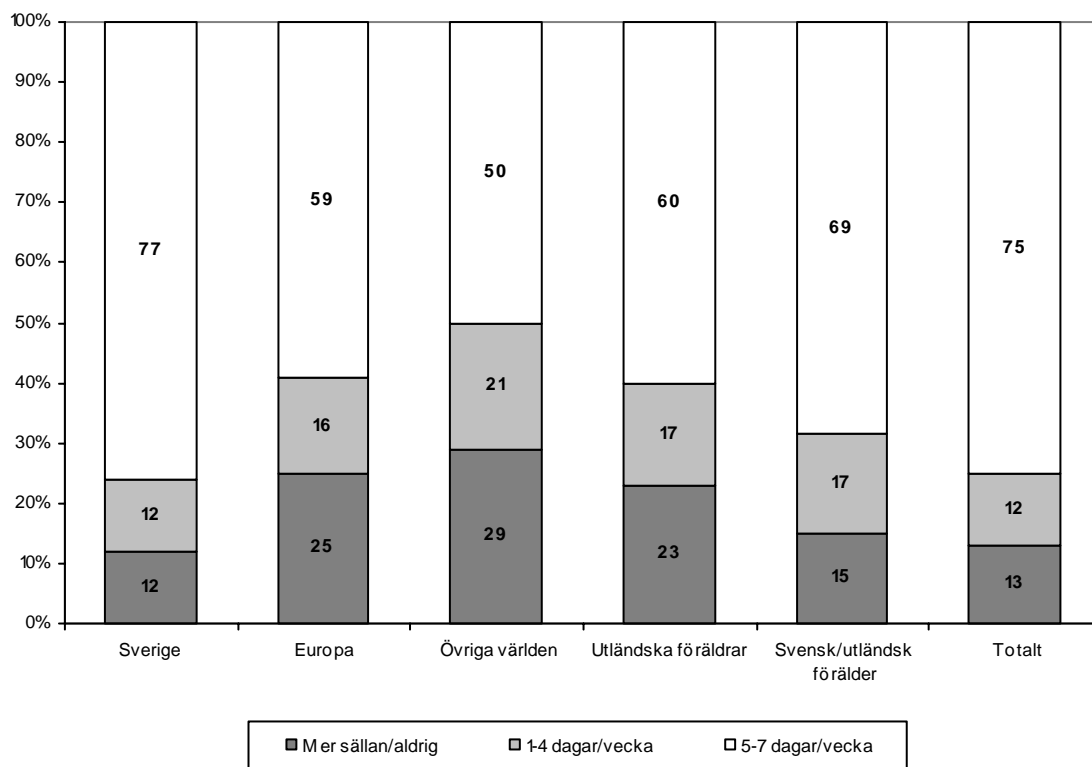
betyda att de socioekonomiska resurserna är mindre och att graden av stabila vanor och integration är lägre än för människor i allmänhet. För de resursstarka grupperna ser förhållandet motsatt ut.²³

När det gäller läsning av morgontidningar finns det ett tydligt mönster i läsvanorna som är påverkat av var en person respektive hans eller hennes föräldrar har vuxit upp. Högst andel regelbundna läsare återfinns bland personer som är uppvuxna i Sverige med två svenska föräldrar (figur 2). Andelen minskar sedan ju längre från Sveriges gränser som personerna kommer. Lägst andel regelbundna läsare finns bland första generationens invandrare som är uppvuxna utanför Europa. Det är också bland dessa som andelen icke-läsare är som störst (läsning mer sällan än 1 dag/vecka). Samtidigt är också andelen sporadiska läsare (läsning 1-4 dagar/vecka) större i denna grupp jämfört med övriga. Med undantag för personer med en svensk och en utländsk förälder, är andelen icke-läsare dubbelt så stor bland invandrare relativt svenskar.

Samtidigt är det inte enbart graden av resurser som styr en människas tidningsläsning, utan även i vilken utsträckning han eller hon upplever ett behov och intresse av att ta del av dess innehåll. En grundläggande förutsättning för att alla kunna ta del av dagspressens innehåll är att ha läsförmåga samt förmåga att på ett intellektuellt plan ta till sig och förstå det som förmedlas.²⁴

Bland andra generationens invandrare tycks det ha stor betydelse om den ena av föräldrarna ursprungligen kommer från Sverige. De regelbundna läsarna är högre bland dessa individer jämfört med de personer som vuxit upp i Sverige med två utländska föräldrar. Traditionen att läsa tidningar har därmed fått ett starkare fäste om minst en av föräldrarna är svensk.

Figur 2. Regelbunden läsning av morgontidningar, ackumulerade värden för åren 1996-2004 (procent)

Kommentar: Antalet svarspersoner per grupp är 23 034, 787, 557, 420, 923, vilket ger totalsumman 26 835.

²³ Lithner (2000); Lithner och Wadbring (1998); Weibull (1995).

²⁴ Se Bergström (2005); Andersson (2003a).

I föregående kapitel framgick det tydligt att prenumerationsbenägenheten varierade stort mellan olika åldersgrupper, där framför allt de unga vuxna utmärkte sig genom en låg prenumerationsgrad. Situationen visar sig vara likartad också ifråga om läsvanor. Andelen regelbundna morgontidningsläsare är betydligt lägre bland de yngre åldersgrupperna än bland de äldre. Detta gäller oavsett vilken grupp som beaktas, vilket innebär att såväl invandrare som svenskar tycks följa samma mönster när det gäller läsvanorna (tabell 11). Att de yngre märker ut sig som de minst regelbundna morgontidningsläsarna hänger bland annat samman med faktorer som livsstil och levnadsvanor.

En hög andel sällan- eller icke-läsare är särskilt utmärkande för första generationens invandrare, såväl bland de yngre som bland de äldre, även om andelen förvisso minskar något ju äldre personen är. Samtidigt är det mellan de yngsta och de äldsta invandrarna från ett utomeuropeiskt land som skillnaderna mellan de regelbundna läsarna är som minst. Andelen regelbundna läsare bland personer i 50-85-årsåldern är nitton procentenheter högre jämfört med motsvarande grupp bland 15-29-åringar. Detta kan jämföras med den svenska gruppen, där skillnaden mellan de yngsta respektive de äldsta individerna är tjugosju procentenheter, alternativt första generationens invandrare från ett europeiskt land, där skillnaden är tjugofem procentenheter. Det innebär att andelen regelbundna läsare bland invandrare från utomeuropeiska länder visserligen ökar med åldern, men att de inte gör det i samma utsträckning som för övriga grupper.

Tabell 11. Läsning av morgontidningar efter ålder (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>15-29 år:</i>						
5-7 dagar/v	59	43	39	50	60	57
1-4 dagar/v	22	22	23	21	21	22
Mer sällan/aldrig	20	35	37	29	20	21
Summa	101	100	100	100	101	100
Antal svarspersoner	4658	121	99	214	348	5573
<i>30-49 år:</i>						
5-7 dagar/v	75	55	50	65	69	73
1-4 dagar/v	14	20	21	17	16	14
Mer sällan/aldrig	12	26	29	18	15	13
Summa	101	101	100	100	100	100
Antal svarspersoner	7367	317	335	131	409	8967
<i>50-85 år:</i>						
5-7 dagar/v	86	68	58	81	87	84
1-4 dagar/v	6	11	18	7	8	7
Mer sällan/aldrig	8	21	24	12	5	9
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	11 002	349	123	74	166	12 287

Men det är inte bara åldern som spelar roll för läsvanorna, utan även utbildningsnivån har påverkan på läsfrekvensen. Störst skillnad finns bland de lågutbildade och de högutbildade invandrarna som kommer från ett utomeuropeiskt land (tabell 12). Mönstret följer i det här fallet de resultat som tidigare framkommit i frågan om prenumerationsbenägenheten. Den stora skillnaden är att andelen regelbundna läsare bland invandrare är betydligt högre jämfört med andelen prenumeranter i motsvarande grupp. Det innebär således att det finns en relativt stor andel av invandrarna som tar del av morgontidningar på annat sätt än via en hushållsprenumeration, exempelvis genom att låna av bekanta eller läsa på arbetsplatsen, i skolan eller på biblioteket.

Intressant i sammanhanget är också att andelen sällan- eller icke-läsare är ungefär lika låg bland svenskar med hög utbildning som bland andra generationens invandrare med motsvarande utbildningsnivå, oavsett om dessa har en eller två utländska föräldrar. Den huvudsakliga skillnaden ligger istället i regelbundenheten i läsvanorna, där andelen sporadiska läsare (1-4 dagar/vecka) är något högre bland andra generationens invandrare relativt svenskar.

För andra generationens invandrare med låg- eller medelhögutbildning är skillnaderna gentemot de svenska grupperna dock större. Andelen regelbundna läsare är lägre, medan andelen sporadiska och icke-läsare är högre. Detta gäller särskilt för de individer som har två utländska föräldrar.

Tabell 12. Läsning av morgontidningar efter utbildningsnivå (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Låg utbildning:</i>						
5-7 dagar/v	77	62	39	59	65	75
1-4 dagar/v	11	11	24	15	16	11
Mer sällan/aldrig	11	27	37	26	19	13
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	8074	165	102	78	191	9053
<i>Medelhög utbildning:</i>						
5-7 dagar/v	74	50	46	49	67	72
1-4 dagar/v	15	22	21	26	20	16
Mer sällan/aldrig	11	28	33	25	14	13
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	4166	187	98	128	224	4992
<i>Hög utbildning:</i>						
5-7 dagar/v	81	62	58	73	76	79
1-4 dagar/v	11	16	19	17	13	11
Mer sällan/aldrig	8	21	23	10	11	10
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	4709	213	184	96	247	5651

Läsvanorna skiljer sig i viss mån också beroende på var individerna är bosatta (tabell 13). För svenskarnas del finns det i och för sig inga större skillnader, men för första generationens invandrare är andelen regelbundna morgontidningsläsare något lägre bland personer som bor på landsbygden eller i mindre tätorter jämfört med personer som bor i städer eller större tätorter. Motsvarande förhållande syns även för andra generationens invandrare.

Tabell 13. Läsning av morgontidningar efter boendeplats (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Stad/större tätort:</i>						
5-7 dagar/v	78	62	52	61	72	76
1-4 dagar/v	11	15	20	17	14	12
Mer sällan/aldrig	11	23	28	22	14	13
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	12988	551	439	326	606	15594
<i>Landsbygd/mindre tätort:</i>						
5-7 dagar/v	76	51	45	56	63	74
1-4 dagar/v	13	18	23	20	20	13
Mer sällan/aldrig	12	31	32	24	17	13
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	9814	226	105	91	311	10962

För en genomsnittlig läsare kan morgontidningen betraktas som en form av smörgåsbord där man efter utbud och intresse kan välja vad man vill läsa. Beroende på hur mycket tid man har till förfogande, kan man välja att läsa mer eller mindre av det innehåll som bjuds. De svenska tidningarna brukar vanligtvis kallas omnibustidningar, vilket innebär att det finns något för "alla" i dem. Frågan är dock om läsningen av olika typer av tidningsinnehåll skiljer sig åt mellan svenskar och invandrare.

Med tanke på att de lokala nyheterna utgör det huvudsakliga innehållet i de flesta svenska dagstidningar är det knappast förvånande att lokala nyheter tillhör det mest lästa ämnet i flera av grupperna (tabell 14). Bland såväl svenskar som andra generationens invandrare toppar lokala nyheter läsningen. Bland första generationens invandrare är det utrikesnyheterna som utgör det mest lästa ämnet, medan lokala nyheter istället kommer på en andra plats. Kulturartiklar är mer lästa av första generationens invandrare relativt övriga grupper, vilket också gäller för ledare och kommentarer respektive olyckor och brott. Bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar är läsningen av radio- och tv-material lägre än för övriga grupper. För resterande ämnen är läsningen dock i huvudsak likartat oberoende av om det är invandrare eller svenskar som beaktas. Resultaten baseras på de individer som uppgett att de läser en morgontidning minst en dag per vecka.

Tabell 14. Andel som läser allt/i stort sett allt av olika typer av innehåll i den lokala morgontidningen (procent av morgontidningsläsare)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/utländsk förälder	
Ledare och kommentarer	11	17	15	7	11	11
Lokala nyheter	38	35	27	25	25	37
Kulturartiklar	8	12	14	7	10	9
Insändare	16	16	9	11	10	16
Sport	19	22	18	16	19	19
Nöjesartiklar	12	12	11	13	13	12
Radio-/tv-material	17	14	16	8	15	17
Utrikesnyheter	12	40	31	17	18	14
Olyckor och brott	19	23	24	15	21	19
Genomsnittligt antal svarspersoner	4500	130	125	60	210	5025

Gratis tidningar som komplement

För delar av befolkningen har gratis tidningarna kommit att bli ett komplement till de traditionella morgontidningarna. Detta gäller framför allt de individer som bor i någon av landets storstäder, där såväl malmöbor som göteborgare numera har tillgång till tidningen Metro, medan stockholmare också kan välja att läsa en tidning som Stockholm City. Det finns givetvis fler gratis tidningar tillgängliga för storstädernas invånare, de nämnda tidningarna är dock de som ingår i SOM-undersökningens årliga studier av befolkningens läsvanor.

Bland de svenskar som är bosatta i Malmö, Göteborg eller Stockholm uppger knappt var tredje person som besvarat undersökningen att de regelbundet läser någon av storstädernas gratis tidningar (tabell 15). Med regelbunden avses i det här fallet läsning minst tre dagar per vecka. Bland första respektive andra generationens invandrare är andelen regelbundna läsare dock betydligt högre. Om också de som läser gratis tidningar en eller två dagar per vecka tas med i beräkningen, stiger andelen gratis tidningsläsare till över femtio procent för invandrargrupperna, medan den andelen bland svenskar ligger något under femtio procent.

Högst andel läsare återfinns bland andra generationens invandrare, där omkring var sjätte person läser en gratis tidning minst en gång per vecka. Detta gäller oavsett om båda föräldrarna är födda utomlands eller om personen ifråga har en svensk och en utländsk förälder.

Tabell 15. Läsning av gratistidningar i storstäderna (procent)²⁵

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/utländsk förälder	
3-7 dagar/v	30	42	48	48	43	33
1-2 dagar/v	15	13	9	12	16	15
Mer sällan/aldrig	55	46	43	40	42	52
Totalt	100	101	100	100	101	100
Antal svarspersoner	4618	287	246	182	265	5873

Resultaten inkluderar både de personer som uppger att de prenumererar på en traditionell morgontidning och de som uppger att de inte gör det. Sett ur branshperspektiv är det dock relevant att särskilja prenumeranterna från ickeprenumeranterna, för att få en uppfattning om i vilken utsträckning de sistnämnda tar del av Metro och liknande gratistidningar. Det visar sig då mer än hälften av första respektive andra generationens invandrare som inte prenumererar på en morgontidning istället tar del av gratistidningarna minst tre dagar per vecka (tabell 16). Bland svenskarna är andelen drygt fyrtio procent. Om också andelen en- respektive tvådagarsläsare beaktas ökar den totala andelen läsare med omkring tio procentenheter för invandrargrupperna, medan motsvarande ökning bland svenskarna är femton procentenheter. Gratistidningar som Metro och Stockholm City får därmed anses ha en stor betydelse för de grupper som har valt att inte hålla sig med en morgontidningsprenumeration, oavsett om dessa har svensk eller utländsk bakgrund, genom att fungera som ett tillskott i tidningsläsningen bland dessa grupper.

Tabell 16. Andel ickeprenumeranter i storstäderna som uppger att de tar del av gratistidningar (procent)²⁶

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/utländsk förälder	
3-7 dagar/v	43	51	55	57	52	47
1-2 dagar/v	15	10	7	10	13	13
Mer sällan/aldrig	42	40	38	33	35	40
Totalt	100	101	100	100	100	100
Antal svarspersoner	1344	152	167	109	94	1995

Det finns flera tänkbara förklaringar till varför vissa delar av storstädernas befolkning väljer att ta del av gratistidningar istället för att prenumerera på en morgontidning. Ekonomi, tillgänglighet och innehåll är några aspekter som sannolikt spelar stor roll i frågan. En tidning som Metro är exempelvis inte förknippad med någon prenumerationskostnad, vilket kan få vissa människor att

²⁵ Läsning av gratistidningar bygger på åren 1998-2004.

²⁶ Läsning av gratistidningar bygger på åren 1998-2004.

föredra gratistidningar framför prenumererade morgontidningar. Likaså skiljer sig distributionen mellan de två tidningstyperna åt, där Metro i huvudsak sprids genom lokaltrafiken medan morgontidningen traditionellt distribueras till hemmet. Innehållsmässigt sett skiljer sig tidningarna främst åt genom att Metro innehåller kortare nyhetsartiklar. Kanske är tidningen därför lättare att ta till sig och förstå för de delar av befolkningen som inte har svenska som modersmål.

Kvällspressläsning

Det står klart att skillnaderna i den regelbundna läsningen av morgon- respektive gratistidningar är stora mellan svenskar och invandrare. För kvällspressens del finns det däremot ingen sådan skillnad. Här är istället andelen regelbundna läsare i princip lika stor inom de enskilda grupperna - omkring var fjärde person tar del av kvällspressens innehåll minst tre dagar per vecka (tabell 17). Totalt sett läser varannan person en kvällstidning minst en dag per vecka, oavsett om han eller hon har svensk eller utländsk bakgrund.

Tabell 17. Läsning av kvällspress (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
3-7 dagar/v	27	24	24	27	27	27
1-2 dagar/v	26	24	25	27	29	26
Mer sällan/aldrig	48	52	52	46	44	48
Summa	101	100	101	100	100	101
Antal svars personer	21511	735	518	391	868	25080

Samma mönster syns även vid en jämförelse av läsningen i olika åldersgrupper (tabell 18). Yngre personer läser i något större utsträckning kvällstidningar än äldre personer, oavsett vilken grupp det är som avses.

Intressant att notera är det finns en relativt liten skillnad mellan andelen regelbundna kvällstidningsläsare respektive andelen regelbundna morgontidningsläsare bland de unga invandrarna. Detta gäller särskilt för de 15-29-åringar som har invandrat från ett land utanför Europa. I denna grupp uppger trettiofyra procent att de regelbundet läser kvällstidningar, medan trettionio procent i sin tur uppger att de läser morgontidningar regelbundet (jämför tabell 11).

Tabell 18. Läsning av kvällspress efter ålder (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>15-29 år:</i>						
3-7 dagar/v	29	32	34	27	30	30
1-2 dagar/v	30	17	20	27	32	30
Mer sällan/aldrig	41	51	46	46	38	41
Summa	100	100	100	100	100	101
Antal svarspersoner	18881	70	73	201	92	2266
<i>30-49 år:</i>						
3-7 dagar/v	27	24	23	25	24	27
1-2 dagar/v	28	28	25	32	31	28
Mer sällan/aldrig	45	49	52	43	45	45
Summa	100	101	100	100	100	100
Antal svarspersoner	6860	293	312	122	377	8346
<i>50-85 år:</i>						
3-7 dagar/v	25	20	16	31	26	25
1-2 dagar/v	23	24	27	16	19	23
Mer sällan/aldrig	52	56	57	53	55	52
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	10303	331	116	68	162	11532

Andelen regelbundna kvällstidningsläsare är högre bland personer som har en låg eller medelhög utbildning, jämfört med personer som är högutbildade (tabell 19). Detta gäller samtliga granskade grupper. Förhållandet ser därmed motsatt ut i jämförelse med mönstret för morgontidningsläsning, där det bland invandrargrupperna framför allt var de högutbildade som hade den högsta andelen regelbundna morgontidningsläsare.

Om också en faktor som boendeplats tas med i analysen visar det sig att läsningen i huvudsak följer samma mönster som hittills framkommit när det gäller de olika gruppernas kvällspressläsning. Några mindre skillnader förekommer dock. Bland annat första generationens invandrare från ett europeiskt land utanför Norden är andelen som tar del av kvällspress minst en dag per vecka något lägre bland individer som är bosatta på mindre tätorter och landsbygd jämfört med individer som bor i städer och större tätorter (tabell 20). För andra generationens invandrare med två utländska föräldrar är förhållandet det motsatta. Här är istället andelen som läser minst en dag per vecka lägre bland personer som är bosatta i större tätorter och städer jämfört med de individer som bor i mindre tätorter och landsbygd.

Tabell 19. Läsning av kvällspress efter utbildning (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Låg utbildning:</i>						
3-7 dagar/v	31	27	27	33	38	31
1-2 dagar/v	27	22	22	23	28	27
Mer sällan/aldrig	43	51	51	44	34	42
Summa	101	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	7276	149	98	70	173	8180
<i>Medelhög utbildning:</i>						
3-7 dagar/v	30	24	33	31	33	30
1-2 dagar/v	28	23	20	28	27	28
Mer sällan/aldrig	42	53	46	41	40	43
Summa	100	100	99	100	100	101
Antal svarspersoner	3829	171	84	116	212	4585
<i>Hög utbildning:</i>						
3-7 dagar/v	19	23	14	19	14	19
1-2 dagar/v	23	23	29	23	24	24
Mer sällan/aldrig	58	54	58	58	62	58
Summa	100	100	101	100	100	101
Antal svarspersoner	4327	195	167	89	223	5191

Tabell 20. Läsning av kvällspress efter boendeplats (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Stad/större tätort:</i>						
3-7 dagar/v	26	24	24	26	33	26
1-2 dagar/v	27	29	23	25	29	27
Mer sällan/aldrig	47	47	54	48	48	46
Summa	99	100	99	99	100	99
Antal svarspersoner	9173	214	102	303	292	10265
<i>Landsbygd/mindre tätort:</i>						
3-7 dagar/v	27	23	23	29	24	27
1-2 dagar/v	25	23	25	33	29	25
Mer sällan/aldrig	48	54	52	38	48	48
Summa	100	100	100	100	101	100
Antal svarspersoner	12115	511	406	85	570	14550

Frågan är hur det kommer sig att kvällspressen har lyckats nå ut i lika hög utsträckning till invandrare som till svenskar, medan morgonpressen uppenbarligen har svårigheter att få invandrare att läsa i samma utsträckning som svenskar. Kanske handlar det om att kvällstidningarna har ett innehåll som är lättare att ta till sig, där bland annat den nöjes- och sensationsinriktade journalistiken märker ut sig jämfört med morgonpressens innehåll. Men det kan också bero på att kvällstidningarna distribueras på ett annat sätt. Medan morgontidningarna i huvudsak är hushållsprenumererade, är kvällspressen istället lösnummerförsåld. Det innebär att individen i större utsträckning själv kan välja hur ofta han eller hon vill köpa en kvällstidning, utan att vara bunden till en fast prenumerationskostnad eller till ett visst antal tidningar per vecka. Såväl morgontidningsprenumeration som lösnummerköp av kvällspress innebär dock en relativt likartad kostnad för läsarna, beroende på hur många nummer en individ väljer att köpa. Det krävs inte särskilt många lösnummerköp per vecka för att kostnaden för kvällstidningen ska motsvara en årsprenumeration för en morgontidning. Det tycks därmed inte vara den faktiska kostnaden i sig som är avgörande för invandrades respektive svenskars val av kvälls- alternativt morgontidningar. En del av förklaringen ligger sannolikt i att kostnaden för morgontidningen upplevs som mer belastande för privatekonomin eftersom den omfattar ett större belopp vid ett fåtal tillfällen, medan kostnaden för kvällstidningen kan fördelas i mindre, dagliga portioner.

Sett i ett internationellt perspektiv är det framför allt länderna i Norden som har en hög andel hushållsprenumeranter, omkring sjuttio procent, medan de flesta sydeuropeiska länder ligger på en andel omkring tio procent. I Sverige är lösnummerköpen nästan helt begränsade till kvällstidningarna, medan lösnummerköpen i de södra delarna av Europa gäller samtliga tidningstyper. Det är relativt få länder som har samma distributionssystem som Sverige när det gäller morgonpressen.²⁷ Traditionen från hemlandet kan därmed tänkas spela roll för valet att prenumerera på en tidning, eller köpa lösnummer av densamma. Om det skulle vara så att distributionssättet tillhör en av de avgörande faktorerna, kanske en ökad fokusering och satsning på lösnummerförsålda morgontidningar skulle ge en ökad läsning av den typen av tidning bland invandrargrupperna.

Utländsk dagspress

Hittills är det bara frågan om läsning av *svenska* dagstidningarna som har berörts. För att ytterligare skapa insikt i hur invandrades medievanor ser ut är det relevant att också belysa hur läsningen av utländska dagstidningar ser ut i de olika grupperna. Det är inte orimligt att tänka sig att invandrare generellt oftare läser utländska dagstidningar i förhållande till svenskar. Frågan är hur stora skillnaderna egentligen är och vilka grupper det är som framför allt står för den största konsumtionen.

Om andelen regelbundna läsare av svenska morgontidningar är betydligt lägre bland första generationens invandrare jämfört med den svenska gruppen, är förhållandet det motsatta när det gäller andelen som minst någon gång i veckan tar del av en utländsk dagstidning (tabell 21). Omkring var sjätte person bland första generationens invandrare läser utländska dagstidningar en gång i veckan eller oftare. Motsvarande andel bland svenskarna är en på femtio. Om också de som

²⁷ Weibull (2005).

tar del av en utländsk dagstidning minst en gång per månad tas med i beräkningen ökar skillnaderna ytterligare.

Den mer regelbundna läsningen bland andra generationens invandrare är högre i relation till svenskarnas läsning, men ligger i sin tur på en lägre nivå jämfört med läsningen bland första generationens invandrare.

Tabell 21. Andel som läser någon utländsk dagstidning (procent)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Minst en gång per vecka	2	16	16	7	5	3
Någon gång i månaden	2	13	10	9	5	3
Någon gång i kvartalet	3	8	9	6	3	4
Någon gång det senaste halvåret	14	22	22	24	18	14
Aldrig	80	41	45	54	69	76
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	7436	253	186	139	326	8693

Tidskriftsläsning

Tidskrift är ett mångtydigt begrepp som kan innefatta allt ifrån skvallertidningar till vetenskapliga tidskrifter. Det är därför relevant att göra en tudelning mellan å ena sidan vecko- och månadstidningar och å andra sidan special- och facktidskrifter. Vecko- och månadstidningarna innefattar dels familjetidningar och så kallade kändis- och skvallertidningar (ofta benämnda som veckotidningar) riktade till kvinnor respektive män samt ungdomstidningar, dels specialmagasin med inriktning på hem och familj, teknik och motor, idrott och hälsa samt andra specieltidningar. Special- och facktidskrifterna innefattar i sin tur facktidskrifter inriktade på yrkesområden, organisations- och medlemstidskrifter samt kulturtidskrifter.²⁸

Läsningen av vecko- eller månadstidningar är i huvudsak likartad i de olika grupperna (tabell 22). Högst andel som läser flera gånger i veckan återfinns bland svenskar, första generationens invandrare från ett europeiskt land utanför Norden samt andra generationens invandrare med en svensk och en utländska förälder. Andelen som läser flera gånger per vecka är således något lägre bland första generationens invandrare från ett utomeuropeiskt land, liksom bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar.

Läsningen av special- eller facktidskrifter är överlag lägre jämfört med läsningen av vecko- och månadstidskrifter. Men också när det gäller denna typ av tidskrift är läsningen i de olika grupperna

²⁸ Carlsson, Facht och Hellingwerf (2004).

relativt likartad. Andelen som uppger att de läser flera gånger per vecka varierar mellan fem och nio procent för samtliga grupper (tabell 23). Andelen som läser special- och facktidskrifter minst någon gång per månad är högst bland andra generationens invandrare med en svensk och en utländsk förälder, följt av gruppen svenskar. Störst andel som inte tar del av special- eller facktidskrifter återfinns bland första generationens invandrare samt bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar.

Tabell 22. Andel som läser vecko- eller månadstidningar (procent)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Flera gånger per vecka	13	13	8	6	13	13
Någon gång per vecka	29	22	16	28	26	28
Någon gång per månad	25	22	21	20	30	25
Någon gång i halvåret	11	9	11	11	11	11
Någon gång under de senaste 12 månaderna	6	9	10	12	5	6
Ingen gång	16	25	34	23	15	17
Totalt	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	8768	293	234	162	378	10270

Tabell 23. Andel som läser special- eller facktidskrifter (procent)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Flera gånger per vecka	7	6	5	6	9	7
Någon gång per vecka	17	10	11	10	17	16
Någon gång per månad	27	22	21	20	29	27
Någon gång i halvåret	12	14	10	11	13	12
Någon gång under de senaste 12 månaderna	7	9	6	10	7	7
Ingen gång	30	39	47	43	25	31
Totalt	100	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	8768	293	234	162	378	10270

De flitigaste tidskriftsläsarna återfinns bland de individer som också läser morgontidningar regelbundet. Detta gäller särskilt för svenskar och första generationens invandrare. Bland andra generationens invandrare är läsningen av tidskrifter hög också bland de individer som uppger att de aldrig eller ytterst sällan tar del av morgonpress. Omkring en tredjedel av ickeläsarna av morgonpress bland andra generationens invandrare tar minst en gång per vecka del av någon form av vecko- eller månadstidning, medan en femtedel tar del av special- eller facktidningar. Det innebär sålunda att det ibland vissa delar av morgonpressens ickeläsare finns en relativt stor andel som varje vecka tar del av någon annan form av tryckta medier.

Radio, TV och Internet

Det är givetvis inte bara dagspressens ställning bland invandrare och svenskar som är intressant att belysa i ett medieperspektiv. För att få en övergripande bild över de olika gruppernas medievanor måste även etermedierna tas med i beräkningen. Följande avsnitt syftar därför till att kortfattat belysa användningen av nyheter i radio, tv respektive på Internet.

Radionyheterna domineras totalt sett av lokalnyheter i P4, följt av Ekots rikssändningar samt nyhetssändningar i privat lokalradio (tabell 24). Såväl svenskar som första generationens invandrare från ett europeiskt land följer denna uppdelning. Bland övriga grupper finns det ingen direkt skillnad i regelbundenhet när det gäller P4:s lokala nyheter samt Ekonyheter. Dessa ligger procentuellt sett på samma nivå inom respektive grupp. Liksom när det gäller morgontidningsläsningen tenderar den regelbundna användningen av radionyheter att minska ju längre bort från Sveriges gränser en person ursprungligen kommer. Knappt hälften av svenskarna tar regelbundet del av P4:s lokalnyheter. Motsvarande andel bland invandrare från ett europeiskt respektive ett utomeuropeiskt land är en tredjedel respektive en femtedel. Bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar ligger radiolyssnandet på samma nivå som för första generationens invandrare från ett land utanför Europa. Andra generationens invandrare med en svensk och en utländsk förälder har en högre nivå av nyhetsintag från radio relativt personer med två utländska föräldrar, men samtidigt ligger denna nivå betydligt lägre jämfört med gruppen av svenskar.

Tv-nyhetererna domineras totalt sett av Aktuellt och Rapport, följt av TV4:s Nyheter och SVT:s regionala nyhetssändningar. Detta gäller också för svenskar samt första generationens invandrare, oavsett uppväxtområde. Andelen regelbundna tittare bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar är dock något lägre för SVT:s nyhetssändningar och istället högre för TV4:s Nyheter.

En betydligt större andel av första generationens invandrare respektive andra generationens invandrare med två utländska föräldrar tar regelbundet del av TV3:s nyhetssändningar jämfört med gruppen svenskar. Sannolikt ligger en del av förklaringen till denna skillnad i att tillgången till kabel-tv och parabolantenn är något större bland invandrare än bland personer som är födda i Sverige med svenska föräldrar. Troligen spelar det viss roll var personerna *bor*, det vill säga om de är bosatta i villa eller om de bor i lägenhet i flerfamiljshus, eftersom andelen med kabel-tv respektive parabolantenn normalt är högre bland personer som bor i flerfamiljshus. Det är också rimligt att tänka sig att TV3:s nyhetssändningar, som är väsentligt kortare än SVT:s och TV4:s, upplevs som lättare att ta till sig och förstå för de individer som inte har svenska som modersmål.

Tabell 24. Regelbunden användning av etermedier och Internet (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Radionyheter:						
P4 lokalt >3 d/v	47	36	21	22	30	45
Ekot riks >3 d/v	40	23	20	22	33	38
Privat lokalradio >3 d/v	18	13	14	15	18	18
TV-nyheter:						
Aktuellt >3 d/v	62	64	65	55	54	62
Rapport >3 d/v	62	65	59	53	52	62
Nyheterna >3 d/v	55	58	61	62	53	55
SVT regionalt >3 d/v	55	46	41	42	37	54
TV4 lokalt >3 d/v	38	40	37	39	34	38
TV3 >3 d/v	11	29	37	33	18	13
Morgon-tv, TV4 >3 d/v	19	23	21	24	23	20
Morgon-tv, SVT > 3 d/v	14	21	19	17	13	15
Internet::						
Nyhetsjänst Internet >1 dag/v	30	35	43	39	36	31
Genomsnittligt antal svars personer	20250	585	390	320	785	22330

Andelen Internetanvändare som uppger att de minst en gång per vecka har besökt en nyhetssajt på nätet uppgår till omkring en tredjedel av samtliga personer. Högst andel användare återfinns bland första generationens invandrare från ett utomeuropeiskt land. Huruvida denna användning är riktad mot svenska eller utländska nyhetssajter är inte möjligt att belysa genom undersökningen, men ett rimligt antagande bör ändå vara att delar av denna användning är riktad mot ickesvenska nyhetssajter.

Bland svenska individer är andelen besökare av nyhetssajter ungefär lika stor såväl bland regelbundna morgontidningsläsare som bland mindre regelbundna läsare. Omkring var femte person tar del av nyhetssajter minst tre dagar per vecka, oavsett hur ofta eller sällan han eller hon tar del av morgontidningar. Situationen är likartad också för första generationens invandrare från Europa. Bland personer som invandrat från ett land utanför Europa är mönstret dock ett annat. Omkring fyrtio procent av de regelbundna morgontidningsläsarna i denna grupp besöker nyhetssajter minst tre dagar per vecka. Bland ickeläsarna är andelen cirka sexton procent. Det innebär att det i denna grupp finns en större skillnad mellan de som tar del av mycket respektive lite nyhetsmaterial, relativt svenskar och invandrare från europeiska länder. Bland andra generationens invandrare med

två utländska föräldrar är situationen istället det motsatta. Drygt fyrtio procent av icke-läsarna besöker minst tre dagar per vecka en eller flera nyhetssajter på Internet, medan endast 17 procent av de regelbundna läsarna i samma grupp gör samma sak. Det innebär att en stor del av icke-läsarna åtminstone delvis tillgodoser sitt nyhetsbehov med hjälp av Internet.

Tabell 25. Regelbunden användning av dagspress, etermedier och Internet, sammanfattning (procent)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Morgonpress < 5 d/v	77	59	50	60	69	75
Kvällspress < 3 d/v	27	24	24	27	27	27
Radionyheter > 3 d/v	68	50	39	42	55	65
TV-nyheter (riks) > 3 d/v	85	86	83	82	79	85
TV-nyheter (riks och lokalt) > 3 d/v	87	87	84	83	80	87
Nyhetsjänst Internet >1 dag/v	30	35	43	39	36	31
Antal svarspersoner	23030	787	557	420	923	26831

Kommentar: "Radionyheter" baseras på nyheter i P4:s lokalradiostationer, Ekots rikssändningar samt nyheter i privat lokalradio. "TV-nyheter Riks" baseras på Aktuellt, Rapport, Nyheterna samt TV3 Direkt. "TV-nyheter riks/lokalt" baseras på Aktuellt, Rapport, Regionala nyheter (SVT2), Nyheterna, Lokala nyheter (TV4) samt TV3 Direkt.

5. Samhällsförtroende och politiskt intresse

Ett demokratiskt samhälle grundas på ett ömsesidigt förtroende mellan dess medborgare liksom mellan medborgarna och de olika samhällsinstitutionerna. Förtroendet för samhällsorganen i en demokrati varierar från människa till människa och kan växla över tid, men en demokratisk utveckling kräver i princip att medborgarna sluter upp kring demokratiskt tillsatta organ, eller att det åtminstone inte råder en förhärskande misstro mot statsfunktionerna.²⁹

De institutioner som totalt sett åtnjuter det största förtroendet bland befolkningen som helhet är framför allt sjukvården, polisen och universitetet/högskolorna (tabell 26). Lägst förtroende har de politiska partierna, följt av kommunstyrelserna och de fackliga organisationerna. Resultaten skiljer sig emellertid i vissa fall åt mellan invandrare och svenskar. De resultat som redovisas i följande avsnitt utgår från de personer som uppgett att de har ett ganska stort eller mycket stort förtroende för de aktuella samhällsinstitutionerna.³⁰

Tabell 26. Andel med ganska/mycket stort förtroende för olika samhällsinstitutioner (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Regering	29	35	36	26	27	29
Riksdagen	29	33	36	23	27	29
Kommunstyrelserna	19	22	25	18	17	19
De politiska partierna	13	15	16	12	14	13
Polisen	57	49	42	45	54	56
Domstolarna	47	39	43	41	48	47
Sjukvården	66	54	54	57	62	65
Grundskolan	43	47	55	42	43	44
Universitet/högskolor	54	65	66	61	61	55
Kungahuset	53	49	41	37	47	51
De fackliga organisationerna	20	22	27	21	21	21
Dagspressen	29	32	31	28	29	29
Radio/TV	51	52	49	48	49	51

Kommentar: Personer som inte har besvarat förtroendefrågan för någon institution är inte medtagna i procenttalen. Antalet svarspersoner för gruppen svenskar är ungefär 22 000. För övriga grupper varierar antalet mellan 395 och 890 personer.

²⁹ Weibull och Holmberg (1995).

³⁰ För en liknade analys av invandrades och svenskers förtroende för olika samhällsinstitutioner, se Holmberg och Weibull (2005).

Förtroendet för den svenska sjukvården är i huvudsak högre bland svenskar jämfört med bland invandrare, vilket också gäller för polisen och domstolarna. Första generationens invandrare har däremot högre förtroende för de politiska institutionerna relativt svenskar och andra generationens invandrare, då särskilt för regeringen och riksdagen. Förtroendet för de politiska partierna ligger dock på ungefär samma nivå i samtliga grupper.

Första generationens invandrare har ett betydligt högre förtroende för de svenska universiteten och högskolorna relativt svenskar. Också i jämförelse med andra generationens invandrare är förtroendet för de högre lärosätena högre bland första generationens invandrare. Också förtroendet för grundskolan är större bland första generationens invandrare, där särskilt personer som invandrat från ett utomeuropeiskt land utmärker sig.

Medierna representeras i mätningen av samhällsinstitutioner genom samlingsbegreppen dagspress och radio/tv, oavsett typen av tidningar eller av radio/tv-kanaler. Totalt sett ligger radio och tv på en högre förtroendenivå än dagspressen, ett förhållande som återspeglas i samtliga undersökta grupper. För dagspressens del ligger förtroendet i huvudsak på samma nivå oavsett om det är invandrare eller svenskar som beaktas. Knappt var tredje individ uppger att de har ett ganska stort eller mycket stort förtroende för dagspressen. Förtroendet för radio och tv ligger betydligt högre jämfört med dagspressen. Omkring varannan person har ett ganska eller mycket stort förtroende för etermedierna, vilket gäller för samtliga undersökta grupper.

I sammanhanget institutionsförtroende är det också intressant att se i vad mån invandrare respektive svenskars samhällsengagemang skiljer sig åt. I det här fallet kommer samhällsengagemanget att mätas genom en persons intresse för politik. Att ha ett stort allmänintresse för politik innebär sannolikt att benägenheten att ta del av politisk information, att aktivt rösta vid val, är större än för de personer som inte alls har något allmänt intresse för politik. En jämförelse mellan de fem grupperna visar att intresset för politik i stort ligger på samma nivå för såväl svenskar som för första respektive andra generationens invandrare, beaktat utefter de som uppger att de i allmänhet är ganska eller mycket intresserade av politik (tabell 27). En något högre andel av första generationens invandrare med rötter i ett land utanför Europa uppger att de är mycket intresserade av politik. Samtidigt är andelen som uppger att de inte alls är intresserade av politik något större i denna grupp jämfört med övriga grupper.

Tabell 27. Allmänt intresse för politik (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Mycket intresserad	10	12	19	13	11	10
Ganska intresserad	43	43	32	40	42	42
Inte särskilt intresserad	40	36	37	37	38	40
Inte alls intresserad	8	9	12	10	9	8
Summa	101	100	100	100	100	100
Antal svarspersoner	22655	776	547	411	902	26391

Kommentar: Frågeformuleringen lyder "Hur pass intresserad är Du i allmänhet av politik?".

Intresset för politik skiljer sig dock åt beroende på i vilken åldersgrupp en person befinner sig. I tabellen nedan är det endast de som har uppgett att de är ganska eller mycket intresserade av politik som har tagits med i redovisningen (tabell 28). Bland de unga vuxna är intresset för politik som störst bland första generationens invandrare med ursprung från ett europeiskt land samt bland personer med minst en utländsk förälder. Bland personer i åldrarna 30-40 år är intresset för politik störst bland andra generationens invandrare med två utländska föräldrar, där skillnaden gentemot samma grupp bland svenskar är tio procentenheter. Också bland första generationens invandrare från ett utomeuropeiskt land samt bland andra generationens invandrare med en svensk respektive en utländsk förälder är andelen politiskt intresserade stort. Bland de äldre åldersgrupperna utmärker sig andra generationens invandrare genom att vara mycket intresserade av politik. Siffrorna för gruppen med två utländska föräldrar måste dock tolkas med viss försiktighet då antalet svarspersoner är relativt lågt.

Tabell 28. Andel som uppger att de är ganska/mycket intresserade av politik, efter ålder (procent)

	Sverige	<i>Första generationens invandrare</i>		<i>Andra generationens invandrare</i>		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
15-29 år	39	41	33	42	44	39
Antal svarspersoner	4591	121	99	207	339	5486
30-49 år	50	50	55	60	55	50
Antal svarspersoner	7257	312	328	130	402	8835
50-85 år	60	64	56	85	70	60
Antal svarspersoner	10800	343	120	64	161	12062

Det är tydligt att intresset för politik ökar med åldern, vilket till viss del också förklarar varför andelen morgontidningsläsare ökar ju äldre en person är. Graden av samhällsengagemang har i såväl svenska som internationella studier visat sig vara gynnsamt för benägenheten att ta del av morgontidningar.³¹ Andelen som uppger att de är mycket intresserade av politik ökar i takt med läsfrekvensen (tabell 29). Bland svenskar uppger elva procent av de regelbundna morgontidningsläsarna att de är mycket intresserade av politik, vilket kan jämföras med sex procent av de individer som läser sällan eller aldrig. Samma mönster återspeglas också inom respektive invandrargrupp. Intresset för politik är dock högre bland första generationens invandrare som läser morgontidningar minst fem dagar per vecka, jämfört med samma grupp bland svenskarna. Den grupp som särskilt märker ut sig är personer som invandrat från ett land utanför Europa. Bland första generationens invandrare uppger också en relativt hög andel av icke-läsarna att de är mycket intresserade av politik. Bland andra generationens invandrare är andelen regelbundna läsare som

³¹ Weibull (1983); McLeod m fl. (1996); Putnam (1996), Stamm m fl. (1997); Johansson (1998); Andersson (2005).

uppper att de är mycket politiskt intresserade högre relativt svenskarna, men lägre jämfört med första generationens invandrare.

Tabell 29. Andel som uppper att de är mycket intresserade av politik, efter morgontidningsläsning (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
<i>Läsfrekvens morgontidning:</i>						
5-7 dagar/vecka	11	14	22	16	13	11
1-4 dagar/vecka	7	8	17	10	10	8
Mer sällan/aldrig	6	11	16	9	5	7
Antal svars personer	22654	776	547	411	902	25290

Omkring var tredje person uppper att de minst en gång per vecka diskuterar politik med andra personer. Andelen är något lägre bland svenskar, även om skillnaderna i det här fallet är relativt små (tabell 30). Var tredje person tar varje vecka också del av en bok, med undantag för första generationens invandrare från Europa där motsvarande andel är var fjärde person. Biblioteksbesök är vanligast bland invandrare från länder utanför Europa. Var fjärde utomeuropeisk invandrare går till biblioteket minst en gång per vecka, vilket kan jämföras med var tionde person bland gruppen svenskar.

De mer konstnärliga aktiviteterna som teckning, målning och poesiskrivande är vanligare bland andra generationens invandrare jämfört med svenskar och första generationens invandrare. Biobesöken är däremot få oavsett grupp, åtminstone beräknat på veckobasis.

Tabell 30. Andel som utövat en viss aktivitet minst en gång per vecka (procent)

	Sverige	Första generationens invandrare		Andra generationens invandrare		Totalt
		Europa	Övriga världen	Utländska föräldrar	Svensk/ utländsk förälder	
Gått på bio	1	2	3	3	2	1
Gått på bibliotek	10	17	26	17	13	10
Läst någon bok	36	24	34	32	31	36
Diskuterat politik	30	36	34	36	36	30
Tecknat, målat, skrivit poesi	8	9	7	14	13	9
Umgåtts med vänner	68	60	61	71	75	67
Umgåtts med grannar	25	26	21	22	20	25
Bett till Gud	18	36	48	28	16	19
Genomsnittligt antal svars personer	20000	650	460	350	800	22260

6. Sammanfattning

Skillnaderna mellan svenskars och invandras medievanor har visat sig variera beroende på vilket medium som beaktats. Både när det gäller innehav och användning av eter- eller Internetrelaterade medier är skillnaderna mellan de olika grupperna relativt små. Skillnaderna blir istället desto tydligare när det gäller morgontidningsläsningen. För första generationens invandrare minskar såväl andelen prenumeranter som andelen läsare ju längre bort från Sveriges gränser personen ursprungligen kommer. Också andra generationens invandrare följer samma mönster, även om andelen prenumeranter och läsare är högre bland dessa grupper jämfört med första generationen.

Troligtvis spelar den tidningstradition man har med sig från hemlandet stor roll för benägenheten att köpa och läsa morgontidningar. Men också integrationen i det svenska samhället torde ha en avgörande påverkan på prenumerations- och läsvanorna. Människor som inte känner sig delaktiga i samhället, dels genom att befinna sig utanför arbetsmarknaden, dels genom att ha ett annat språk och andra kulturella vanor, tenderar att i lägre utsträckning än övriga grupper ta del av morgontidningarnas innehåll. Språket i tidningarna kan upplevas som för svårt för att man ska kunna förstå artiklarnas innehåll, men det kan också handla om att man som invandrare upplever att tidningarna aldrig eller sällan skriver om sådana saker som är relevant för invandrargrupperna.

Såväl första som andra generationens invandrare har en överrepresentation av unga vuxna och yngre medelålders individer i undersökningen relativt svenskar, vilket påverkar resultaten för prenumerations- respektive läsbenägenheten. Flera tidigare studier har visat att åldern har en stor påverkan på läsvanorna, något som också är tydligt i denna undersökning. Yngre läser mindre regelbundet än äldre, något som gäller för såväl svenskar som invandrare. Skillnaden ligger dock i att andelen regelbundna läsare är väsentligt lägre för samtliga invandrargrupper relativt svenskar, oavsett vilken åldersgrupp det handlar om.

Den ekonomiska situationen spelar också roll i sammanhanget. Framför allt första generationens invandrare har visat sig ha en överrepresentation av låginkomsttagare jämfört med svenskar. Kanske väljer vissa individer då att prioritera kabel-tv eller parabol framför morgontidningen, eftersom det ger möjlighet att ta del av kanaler som sänder från det egna landet, eller åtminstone från regionen runt omkring. För branschens del är frågan hur man kan fånga upp de invandrargrupper som i dagsläget mer eller mindre har valt bort morgontidningen. Svaret är ingalunda givet, men kanske handlar det om att söka hitta nya vinklar i nyhetsmaterialet som också fångar in invandrarernas intresseområden, eller att hitta en distributionsform som kan tilltala de olika grupperna. Att invandrarna är en viktig målgrupp för branschen råder det inga tvivel om, inte minst med tanke på hur stor andel av den totala befolkningen som dessa individer utgör.

Frågan är dock om den bild som målats upp av invandras medieanvändning i de föregående kapitlen överensstämmer med bilden så som den ser ut i verkligheten? Troligtvis är det så att det framför allt är de mer ”försvenskade” invandrarna som valt att besvara undersökningen, vilket har att göra med att det krävs relativt goda kunskaper i svenska språket för att kunna förstå och besvara frågorna. Ett rimligt antagande är att resultaten för de olika grupperna skulle ligga något lägre om fler invandrare hade besvarat enkäten.

Referenser

- Andersson, Ulrika (2003a) *Läsning som förutsättning för tidningsläsning*. Göteborg: PM från Dagspresskollegiet, nr 41. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Andersson, Ulrika (2003b) *Tidningsläsning bland arbetslösa*. Göteborg: PM från Dagspresskollegiet, nr 44. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Andersson, Ulrika (2005a) "Mot nya läsvanor?". I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red.) *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborg: SOM-institutet, SOM-rapport 32.
- Andersson, Ulrika (2005b) "Att läsa eller inte läsa". I Bergström, Annika; Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red.) *Nypressat*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Göteborgs universitet.
- Carlsson, Ulla; Facht, Ulrika och Hellingwerf, Karin (2004) *Tidskriftsläsning i den digitala tidsåldern. Resultat från Mediebarometern 1979-2003*. Göteborg; Sveriges Nordicom, Göteborgs universitet.
- Hedin, Gunnar (2001), "Utländsk bakgrund ger sent inträde i arbetslivet" ur *VälfärdsBulletinen* Nr 3 2001. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (2005) "Rimligt förtroende?" i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red.) *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborg: SOM-institutet, SOM-rapport 32.
- Johansson, Bengt (1998) *Nyheter mitt ibland oss. Kommunala nyheter, personlig erfarenhet och lokal opinionsbildning*, Göteborg: Institutionen för Journalistik och Masskommunikation, Göteborgs Universitet.
- Kratz, Charlotta (1995) "Mediemöblemang". I Weibull, Lennart och Kratz, Charlotta (red.) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Lithner, Anders (2000) "Alla läser tidningen. Nästan" i Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red.) *Tryckt*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Lithner, Anders och Wadbring, Ingela (1998) "Morgontidningen i en föränderlig verklighet." I Nilsson, Lennart (red) *Mångfald - bilder av en storstadsregion*. Göteborg: SOM-institutet, SOM-rapport 21.
- McLeod, Jack M; Daily, Katie; Guo, Zhongshi; Everland Jr, William P.; Bayer, Jan; Yang, Seungchan and Wang, Hsu (1996) "Community Integration, Local Media Use, and Cemoctratic Processes." I *Communication Research*. Vol.23, No. 2. Sage Periodicals Press.
- Mediebarometer 2004* (2005). Göteborg; Nordicom-Sverige.
- Mäkinen, Valpuri (2004) *En tidning för alla? Om invandrades användning av och attityder till medier i allmänhet och dagstidningar i synnerhet*. Göteborg: PM från Dagspresskollegiet, nr 53. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Åke (2002) "Dagens invandrare – hustrur och barn" ur *VälfärdsBulletinen* Nr 4 2002. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Nilsson, Åke (2004) "Tio förre arbetsår för invandrare" i *Välfärd* Nr 4 2004. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Nilsson, Åke (2005a) *Efterkrigstidens invandring och utvandring*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Nilsson, Åsa (2005b) "Den nationella SOM-undersökningen 2004" i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red.) *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborg: SOM-institutet, SOM-rapport nr 36.
- Mediebarometern* (2005). Göteborg: Sveriges Nordicom, Göteborgs universitet.

- Putnam, Robert D. (1996) *Den fungerande demokratin: medborgarandans rötter i Italien*. Stockholm: SNS Förlag.
- Reimer, Bo (1995) Ungdomar och medier. I Weibull, Lennart och Kratz, Charlotta (red.) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Sveriges officiella statistik - SOS (2004) *Utländsk bakgrund för studerande i grundutbildningen 2003/04 och forskarutbildning 2002/03*. Statistiska meddelanden, UF 19 SM 0401. Statistiska Centralbyrån.
- Stamm, Keith R.; Emig, Arthur G. and Hesse, Michael B. (1997) "The Contribution of Lokal Media to Community Involvement." I *Journalism and Mass Communication Quarterly*. Vol. 74, NO. 1, 97-107.
- Vogel, Joachim & Hjerm, Mikael (2002) "90-tals krisen slog hårt mot flyktingar" i *VälfärdsBulletinen* Nr 4 2002. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Weibull, Lennart (1995) "Lokal dagstidningsläsning och social skiktning". I Weibull, Lennart och Kratz, Charlotta (red.) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart (2005) "Sverige i tidningsvärlden" i Bergström, Annika; Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red.) *Nypressat*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart och Holmberg, Sören (1995) "Föränderligt förtroende" i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red.) *Mitt i nittiotalet*. Göteborg: SOM-institutet, SOM-rapport nr 16.